Fond za humanitarno pravo

Dosije: Deportacija izbeglica iz Srebrenice

ISBN 978-86-7932-082-7

Dosijei predstavljaju rezultat istraživanja Fonda za humanitarno pravo o potencijalnim počiniocima ratnih zločina i drugih zločina prema međunarodnom pravu tokom ratova iz 1990-tih godina vođenih na području bivše Jugoslavije. Njihov cilj je da javnosti predstave dokaze i podatke o masovnim zločinima čiji počinioci do sada nisu izvedeni pred lice pravde. Dosijeima se upućuje zahtev institucijama da procesuiraju sve osobe odgovorne za zločine u svojstvu izvršioca, naredbodavca ili po komandnoj odgovornosti, u cilju uspostavljanja vladavine prava i suočavanja sa nasilnom prošlošću u post-jugoslovenskim državama.

Fond za humanitarno pravo

Dosije: Deportacija izbeglica iz Srebrenice

Beograd,
jul 2017. godine

Sadržaj

Skraćenice:

Armija BiH	Armija Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
BiH protiv Srbije	Slučaj pred Međunarodnim sudom pravde, *Primena Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida* (Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore)
Dok. pred. br.	Broj dokaznog predmeta koji je izveden pred MKSJ
FHP	Fond za humanitarno pravo
Karadžić	Predmet pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju IT-95-5/18, *Tužilac protiv Radovana Karadžića*
MSP	Međunarodni sud pravde Ujedinjenih nacija
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
OUP	Odeljenje unutrašnjih poslova MUP-a
Perišić	Predmet pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju IT-04-81, *Tužilac protiv Momčila Perišića*
PJP	Posebne jedinice policije MUP-a
Popović i dr.	Predmet pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju IT-05-88-T, *Tužilac protiv Vujadina Popovića, Ljubiše Beare, Draga Nikolića, Ljubomira Borovčanina, Radivoja Miletića, Milana Gvera i Vinka Pandurevića*
SRJ	Savezna Republika Jugoslavija
SUP	Sekretarijat unutrašnjih poslova MUP-a
Tolimir	Predmet pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju IT-05-88/2-T, *Tužilac protiv Zdravka Tolimira*
UN	Ujedinjene nacije
VJ	Vojska Jugoslavije
VRS	Vojska Republike Srpske

Rezime

Nakon pada Srebrenice 11. jula 1995. godine, procenjuje se da je nestalo 7.905 osoba, najvećim delom muškaraca koje je Vojska Republike Srpske (VRS) smatrala «vojno sposobnim».[1] DNK analizom posmrtnih ostataka pronađenih u masovnim grobnicama, do danas je identifikovano 5.977 osoba ubijenih u Srebrenici.[2]

Većina tih muškaraca je ubijena u periodu od 13. do 16. jula 1995. godine, i to mahom u masovnim streljanjima: u skladištu u Kravici (13. jul: između 755 i 1.106 žrtava), Orahovcu (14. jul: najmanje 841 žrtva), kod brane u Petkovcima (14. jul: najmanje 815 žrtava), u Kozluku (16. jul: najmanje 815 žrtava), na Vojnoj ekonomiji Branjevo (16. jul: oko 1.200 žrtava) i u Domu kulture u Pilici (16. jul: oko 500 žrtava).

Između 10 i 16 hiljada muškaraca je dan pre pada enklave pobeglo u šume oko Srebrenice, u nameri da se domognu «slobodne teritorije» pod kontrolom Armije BiH. Potraga, zarobljavanje i ubijanje preostalih muškaraca trajalo je nedeljama nakon pada Srebrenice.

Deo tih muškaraca je prešao na teritoriju SRJ. Dokazi koji su javno dostupni u najmanju ruku od 2005. godine[3] pokazuju da su graničari SRJ svakog uhvaćenog muškarca izbeglog iz Srebrenice predali nazad VRS-u, suprotno međunarodnim obavezama Republike Srbije da ne isporučuje osobe u zemlju porekla, u ovom slučaju BiH, ukoliko im preti realna opasnost po život i zdravlje (princip međunarodnog prava poznat kao *non-refoulement*).

Mada postoje indicije o većem broju Srebreničana uhapšenih u Srbiji i vraćenih u ruke VRS-a,[4] Fond za humanitarno pravo (FHP) je prikupio i objedinio dokaze o hvatanju 30 muškaraca iz Srebrenice u periodu od 15. jula do 1. avgusta 1995. godine.[5] Svi su oni predati VRS-u. Neki od uhvaćenih muškaraca su se samopovređivali kako bi izbegli deportaciju, međutim i oni su predati. Posmrtni ostaci 15 predatih muškaraca pronađeni su u srebreničkim masovnim grobnicama, dok se njih devetoro i danas vode kao nestali.

1 Izveštaj koji je pripremila Ewa Tabeau, sa uključenom listom nestalih iz Srebrenice, Međunarodne komisije za nestala lica, str. 1, 6, dok. pred. br. P5004, *Karadžić.* Videti i prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5578.

2 Izveštaj Dušana Janca „Ažurirani sažetak forenzičkih dokaza – Ekshumacija grobnica i površinskih ostataka u vezi sa Srebrenicom – Januar 2012", str. 2, 5, dok. pred. br. P4772, *Karadžić.* Videti i prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5599.

3 Emir Suljagić, „New Evidence Links Serbia to Srebrenica Massacre" [*Novi dokazi povezuju Srbiju sa srebreničkim masakrom*], *IWPR,* 9. novembar 2005. godine, dostupno na https://iwpr.net/global-voices/new-evidence-links-serbia-srebrenica-massacre, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

4 Videti na primer izveštaj FHP-a „Kršenje prava izbeglica u Srbiji i Crnoj Gori", 9. novembar 1996. godine, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/11/Pod-lupom-Kr%C5%A1enje-prava-izbeglica-u-SCG1.pdf, pristupljeno dana 16. juna 2017. godine; Emir Suljagić, „New Evidence Links Serbia to Srebrenica Massacre" [*Novi dokazi povezuju Srbiju sa srebreničkim masakrom*], *IWPR,* 9. novembar 2005. godine, dostupno na https://iwpr.net/global-voices/new-evidence-links-serbia-srebrenica-massacre, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

5 Većina materijala na kojima se zasniva ovaj Dosije izvođeni su kao dokazni predmeti pred MKSJ i može im se pristupiti preko Sudske baze MKSJ-a, na internet stranici MKSJ: http://icr.icty.org/bcs/defaultb.aspx

Preživelo je svega šest izbeglica koji su 23. jula 1995. predati Bratunačkoj brigadi VRS i potom, mimo matrice koja je primenjivana na ostale, zatočeni u logoru Batković kod Bijeljine.

Srbija je na ovaj način postupala sa izbeglicama iz Srebrenice sve do 1. avgusta 1995. godine, nakon čega, pod pritiskom međunarodne zajednice, više nije predavala Bošnjake izbegle iz istočne Bosne, uprkos zahtevima VRS. Srbija od početka avgusta oko 800 izbeglica iz druge «zaštićene zone» – Žepe, smešta u dva zatočenička objekta – logore Šljivovica i Mitrovo Polje u zapadnoj Srbiji.

Iz mnoštva dokaza koji su izvedeni pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i Međunarodnim sudom pravde (MSP), ova dva suda nesporno su utvrdila da je u vreme deportacija rukovodstvo Srbije znalo za masovna ubistva u Srebrenici. Predavši izbegle muškarce VRS-u uz znanje da će najverovatnije biti ubijeni, Srbija je prekršila niz međunarodnih obaveza koje povlače sa sobom odgovornost, između ostalog i za zločine protiv međunarodnog prava.

Nijedan sud, nacionalni ili međunarodni, nije utvrđivao individualnu krivičnu odgovornost bilo kog pripadnika državnih organa Srbije ili njenog rukovodstva, ali ni odgovornost same države za događaje opisane u ovom Dosijeu.

Uvod

Uspostavljanje zaštićene zone

Srebrenica je grad u srednjem Podrinju koji je po izbijanju sukoba u BiH postao strateški značajan za bosanske Srbe, jer je povezivao bosansku Krajinu i južnije delove Hercegovine u kojima su živeli bosanski Srbi.[6]

Dana 12. maja 1992. godine, održana je 16. sednica Narodne skupštine srpskog naroda u BiH, na kojoj se raspravljalo o „Odluci o strateškim ciljevima srpskog naroda", u kojoj je izloženo šest strateških ciljeva, uključujući i „uspostavljanje koridora u dolini reke Drine, odnosno eliminisanje Drine kao granice između srpskih država".[7]

Radi ostvarenja ovog strateškog cilja, komandant Glavnog štaba VRS-a Ratko Mladić u novembru 1992. godine izdao je korpusima Direktivu operativni broj 4 u kojoj je Drinskom korpusu izdato naređenje u vezi sa Podrinjem: „[…] braniti Višegrad (brana), Zvornik i koridor, a ostalim snagama na širem prostoru Podrinja iznurivati neprijatelja. Nanositi mu što veće gubitke i prisiliti ga da sa muslimanskim stanovništvom napusti prostore Birača, Žepe i Goražda. Prethodno ponuditi razoružavanje borbeno sposobnih i naoružanih muškaraca, a ako ne pristaje – uništiti ih."[8]

Dana 24. novembra 1992. godine, komandant Drinskog korpusa Milenko Živanović je, pozivajući se na Direktivu op. br. 4, uputio Komandi Zvorničke brigade odluku o daljim operacijama u kojoj je naredio napad kojim će se „muslimansko stanovništvo prisiliti da napusti prostor Cerska, Žepa, Srebrenica i Goražde".[9]

Zbog dejstava VRS u istočnoj Bosni, velika grupa bosanskih Muslimana pobegla je u Srebrenicu, tako da se broj stanovnika popeo čak na nekoliko desetina hiljada ljudi. Prilikom napredovanja ka Srebrenici početkom 1993. godine VRS je prekinuo dovod vode u grad; takođe, zbog akutne nestašice hrane, lekova i drugih osnovnih potrepština, uslovi za život bili su užasni.[10]

Savet bezbednosti UN je zbog toga 16. aprila 1993. godine usvojio Rezoluciju 819, kojom je zahtevao da „sve strane [...] tretiraju Srebrenicu i njenu okolinu kao 'bezbedno područje' na kojem ne sme biti oružanih napada niti bilo kakvog drugog neprijateljskog čina" i kojom je pozvao „paravojne jedinice bosanskih Srba da odmah prekinu oružane napade na Srebrenicu i da se odmah povuku sa područja

6 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 161.
7 Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, 12. maj 1992. godine, dok. pred. br. P22, *Tolimir.*
8 Direktiva operativni broj 4 od 19. novembra 1992. godine, str. 5, dok. pred. br. P2495, *Tolimir.*
9 Odluka Komande Drinskog korpusa za dalja dejstva od 24. novembra 1992. godine, par. 1, dok. pred. br. P2434, *Tolimir.*
10 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 174; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 601.

koja okružuju Srebrenicu".[11] Dana 6. maja 1993. godine Savet bezbednosti je usvojio Rezoluciju 824, kojom je i Žepu i Goražde proglasio „zaštićenim zonama".[12]

Ratko Mladić i komandant Armije BiH Sefer Halilović potpisali su 8. maja 1993. godine sporazum o demilitarizaciji Srebrenice i Žepe, koji je pozivao na razoružavanje enklava pod nadzorom UNPROFOR-a.[13] Međutim, demilitarizacija nikada u potpunosti nije sprovedena ni od strane Armije BiH, ni od strane VRS.[14]

Radovan Karadžić je 8. marta 1995. godine korpusima VRS uputio Direktivu br. 7 u kojoj su izloženi ciljevi VRS.[15] Jedan od ciljeva je bio i da Drinski korpus izvrši fizičko razdvajanje Srebrenice i Žepe kako bi se sprečila komunikacija između ove dve enklave, čime bi se „planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvorili uslovi totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi".[16] Ovo je uključivalo ograničavanje snabdevanja enklava osnovnim životnim potrepštinama:

> Preko nadležnih državnih i vojnih organa, zaduženih za rad sa UNPROFOR-om i humanitarnim organizacijama, planskim i nenametljivim restriktivnim odobravanjem zahteva, smanjiti i ograničiti logističku podršku snaga UNPROFOR-a u enklavama i dotur materijalnih sredstava muslimanskom življu, i učiniti ih ovisnim od naše dobre volje, a istovremeno izbeći osudu međunarodne zajednice i svetskog javnog mnenja.[17]

Ciljevi iz Direktive 7 preneti su nižim jedinicama preko naređenja Drinskog korpusa izdatog 20. marta 1995. godine. Nešto kasnije, 31. marta 1995. godine, Ratko Mladić izdao je Direktivu 7/1 u kojoj se ne pominju inkriminišući delovi iz Direktive 7, poput onog o „stvaranju uslova nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi", ali se u njoj razrađuju navodi iz Direktive 7 i preciziraju vojni zadaci svakog korpusa, uključujući Drinski korpus.[18] U maju 1995. godine VRS počinje sa pripremama za „oslobođenje enklava".[19]

U periodu od marta 1995. do pada enklava u julu iste godine, VRS je kroz sistem (ne)odobravanja

11 Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija br. 819 od 16. aprila 1993. godine, dok. pred. br. P2134, *Tolimir.*
12 Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija br. 824 od 6. maja 1993. godine, dok. pred. br. P2135, *Tolimir.*
13 Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice i Žepe, dok. pred. br. D21, str. 2, *Tolimir*.
14 Svedočenje Evert Rave, 26. oktobar 2010. godine, str. 6778/6780, 6782-6785, *Tolimir*; Svedočenje Momira Nikolića, 5. april 2011. godine, str. 12310-12311, *Tolimir*; Svedočenje Evert Rave, 27. oktobar 2010. godine, str. 6835; Svedočenje Momira Nikolića, 11. april 2011. godine, str. 12547, *Tolimir*; Izveštaj generalnog sekretara UN u skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine 53/35 od 15. novembra 1999. godine, str. 20, dok. pred. br. DP D122, *Tolimir*; Svedočenje Joseph Kingori, 15. septembar 2010. godine, str. 5402, *Tolimir*.
15 Direktiva br. 7 od 8. marta 1995. godine, dok. pred. br. DP P1214, *Tolimir*.
16 *Ibid*, str. 10.
17 Direktiva br. 7 od 8. marta 1995. godine, dok. pred. br. P1214, str. 15, *Tolimir*.
18 Prvostepena presuda u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 191, 1012.
19 Naređenje za stabilizovanje odbrane oko enklava Žepa i Srebrenica i stvaranje uslova za oslobođenje enklava, dok. pred. P1217, *Tolimir;* Redovni borbeni izveštaj komandi Drinskog korpusa od 16. maja 1995. godine, dok. pred. br. P2509, *Tolimir.*

zahteva za prolaz humanitarnih konvoja drastično smanjio priliv humanitarne pomoći u enklave Srebrenica, Žepa i Goražde.[20]

Procenjuje se da je početkom jula 1995. godine u srebreničkoj enklavi bilo 42.000 ljudi, među kojima je bio veliki broj izbeglica iz Han Pijeska, Rogatice, Vlasenice, Višegrada i drugih opština istočne BiH.[21] Bez hrane, bez vode, s oskudnim zalihama sanitetskog materijala, zaštićene zone Srebrenica i Žepa je zahvatila humanitarna katastrofa ogromnih razmera.[22]

Pad Srebrenice

U junu 1995. godine se povećao broj vojnika VRS u okolini Srebrenice, te je enklava sa svih strana bila okružena od strane VRS.[23] Povećao se i broj pripadnika Armije BiH koji su izvodili napade van enklave, gađajući ciljeve na području koje je kontrolisala VRS.[24] VRS je odgovarala na napade, usmeravajući vatru na civile u srebreničkoj i žepskoj enklavi.[25]

Milenko Živanović, tadašnji komandant Drinskog korpusa[26] je 2. jula izdao dva naređenja za otpočinjanje operacije *Krivaja 95*, u kojima je iznet plan napada na Srebrenicu,[27] u skladu sa Karadžićevim zadatkom da se „ide na Srebrenicu“.[28] U prvom naređenju je navedeno da je Armija BiH pokrenula ofanzivu u nameri povezivanja enklava Srebrenica i Žepa, dok je u drugom naređenju, uz pozivanje na Direktive 7 i 7/1, navedeno da je zadatak jedinica VRS da razdvoje ove dve enklave, svedu ih na gradsko područje i „stvore uslove za eliminisanje enklava“.[29] Otpočinjanje borbenih dejstava je bilo određeno za 6. jul 1995. godine u 4:00 sata ujutru.[30]

Rano ujutru 6. jula 1995. godine VRS je počela sa granatiranjem Srebrenice. Granatiranje je nastavljeno i naredna tri dana, a 9. jula VRS je 3 km ušla u teritoriju enklave, zadržavši se na samo kilometar od grada Srebrenice.[31] Kasno uveče 9. jula Karadžić je proširio naređenje za operaciju *Krivaja 95* tako što je ovlastio VRS da zauzme grad Srebrenicu.[32]

20 Prvostepena presuda u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 193-201.
21 Izveštaj vojnih posmatrača UN od 8. jula 1995. godine, str. 1, dok. pred. br. P966, *Tolimir;* Svedočenje Esme Palić, 26. april 2011. godine, str. 13284, *Tolimir*; Dokument UNPROFOR-a, dok. pred. br. P580, str. 2, *Tolimir*.
22 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 242.
23 Svedočenje Johannes Rutten, 5. april 2000. godine, str. 2169-2170, *Krstić*.
24 Svedočenje Joseph Kingori, 10. januar 2008. godine, str. 19374, *Popović*; Svedočenje Cornelis Nicolai, 12. juli 2010. godine, str. 3876-3877, *Tolimir*; Svedočenje Momira Nikolića, 4. april 2011. godine, str. 12269, *Tolimir*.
25 Svedočenje Cornelis Nicolai, 12. jul 2010. godine, str. 3876, *Tolimir*.
26 Radislav Krstić je postao komandant Drinskog korpusa VRS 13. jula 1995. godine, kada počinju masovne egzekucije muškaraca iz Srebrenice. On je 2004. godine osuđen pred MKSJ na 35 godina zatvora, između ostalog, za pomaganje genocida u Srebrenici. Podaci o predmetu dostupni na http://www.icty.org/x/cases/krstic/cis/bcs/cis_krstic_bcs.pdf, pristupljeno dana 19. juna 2017. godine.
27 Pripremno naređenje operacije *Krivaja 95* od 2. jula 1995. godine, dok. pred. br. P1200, *Tolimir.*
28 Svedočenje Milenka Lazića, 4. jun 2008. godine, str. 21727, *Popović*.
29 Zapovest za aktivna borbena dejstva 2. jula 1995. godine, dok. pred. br. P1202, str 3, *Tolimir.*
30 *Ibid.*
31 Svedočenje Cornelis Nikolai, 13. jul 2010. godine, str. 3905-3906, *Tolimir*.
32 Izvođenje borbenih dejstava oko Srebrenice od 9. jula 1995. godine, dok. pred. br. D41, *Tolimir.*

Tokom 10. jula je nastavljeno granatiranje grada.[33] U toku noći oko 1.500 boraca Armije BiH je napustilo enklavu, a to su učinili i „vojno sposobni muškarci“, dečaci, kao i mali broj žena, dece i staraca.[34]

Tokom dana 11. jula 1995. godine 10. diverzantski odred VRS[35] je ušao u grad Srebrenicu i time je pala enklava.[36] Kasnije tokom popodneva, Mladić, Živanović i Krstić su se trijumfalno prošetali ulicama Srebrenice.[37] Zbog straha od VRS većina žena, dece i staraca uputila se ka bazi UNPROFOR-a u Potočarima.[38] Do 12. jula 1995. godine u bazi UN-a u Potočarima okupilo se oko 25.000–30.000 bosanskih Muslimana.[39]

Tokom 12. i 13. jula, žene, deca i starci iz Potočara su ukrcani na autobuse, koje je prethodno dopremio VRS.[40] Prilikom ukrcavanja, snage bosanskih Srba su odvajale muškarce koje su cenili vojno sposobnim, uključujući dečake između 12 i 15 godina starosti, kao i starce „koji su jedva mogli da hodaju“.[41] Odvajanje muškaraca se odvijalo celog dana, tokom 12. i 13. jula.[42] Oni kojima je bilo dozvoljeno da se ukrcaju na autobuse odvezeni su na teritoriju pod kontrolom Armije BiH[43] – što predstavlja prisilno premeštanje stanovništva kao zločin protiv čovečnosti.[44]

Između 1.000 i 2.000 muškaraca iz UN baze, kojima je zabranjeno ukrcavanje na autobuse, odvedeni su u tzv. „Bijelu kuću“ ispred baze. Deset zarobljenih muškaraca je ubijeno iza i u okolini kuće 13.

33 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 230.

34 Svedočenje Robert Franken, 17. oktobar 2006. godine, str. 2584, *Popović*; Svedočenje Cornelis Nicolai, 30. novembar 2006. godine, str. 18527, *Popović*; Svedočenje Mevludina Orića, 28. avgust 2006. godine, str. 871-872, *Popović*.

35 FHP je u avgustu 2010. godine objavio Dosije „10. diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske“ u kom opisuje učešće ove jedinice u genocidu u Srebrenici. Dosije je dostupan na sledećem linku: http://www.hlc-rdc.org/images/stories/publikacije/Dosije_10.%20diverzantski%20odred_FHP_14.09.2011..pdf

36 Svedočenje Dražena Erdemovića, 4. maj 2007. godine, str. 10943-10946, 10953, *Popović*.

37 Svedočenje Erin Gallager, 21. oktobar 2010. godine, str. 6665-6668, *Tolimir*; Prilikom ulaska u Srebrenicu Ratko Mladić je rekao: „Evo nas, 11. jula 1995. godine, u srpskoj Srebrenici. Uoči još jednog velikog praznika srpskog poklanjamo srpskom narodu ovaj grad. I napokon, došao je trenutak da se, posle bune protiv dahija, Turcima osvetimo na ovom prostoru.“ Dok. pred. br. P2789, CD 00:30:36-00:31:00, *Tolimir.*

38 Svedočenje Robert Franken, 16. oktobar 2006. godine, str. 2479-2480, *Popović*; Svedočenje Evert Rave, 26. oktobar 2010. godine, str. 6743, *Tolimir*.

39 Video snimak iz Srebrenice, dok. pred. br. P2798, *Tolimir*; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 241, 268.

40 Svedočenje Paul Groenewegen, 15. april 2010. godine, str. 1172, *Tolimir*; Izjava svedoka PW-002 od 28. marta 2000. godine, str. 1520, dok. pred. br. P1497, *Tolimir;* Izjava svedoka Johannes Rutten od 5. aprila 2000. godine, str. 2126, dok. pred. br. P02638, *Tolimir;* Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 280.

41 Izjava svedoka Johannes Rutten od 30. novembra 2006. godine, str. 4853-4854, dok. pred. br. P2629. V. takođe: Izjava svedoka Samila Salčinovića od 18. juna 2000. godine, str. 2, dok. pred. br. P01524, *Tolimir*; Izjava svedoka Šehra Ibišević od 21. juna 2000. godine, str. 2, dok. pred. br. P1526, *Tolimir.*

42 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 280.

43 Izjava svedoka Nura Efendić od 21. juna 2000. godine, str. 2 i 4, dok. pred. br. P1528, *Tolimir*, Izjava svedoka Šehra Ibišević od 21. juna 2000. godine, str. 5, dok. pred. br. P1526, *Tolimir.*

44 Videti npr. prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par.1027, 1195; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5634.

jula.[45] Ostale muškarce je VRS odvezla autobusima u pravcu Bratunca i većina ih više nije viđena živa.[46]

Ubistva muškaraca iz Srebrenice

Od 10. jula 1995. godine uveče, vojnici Armije BiH i muslimanski muškarci počeli su da se okupljaju na području severozapadno od Srebrenice, na mestu s kog se najbrže moglo stići do teritorije koja je bila pod kontrolom Armije BiH u blizini Tuzle.[47] Kolona je brojala između 10.000 i 16.000 ljudi i bila je dugačka nekoliko kilometara.[48]

Dana 13. jula 1995. godine, pripadnici snaga bosanskih Srba su zarobili duž puta Bratunac–Konjević Polje–Milići nekoliko hiljada muškaraca i dečaka iz kolone, ili su im se oni sami predali.[49] Oni su prvobitno bili zatočeni na livadi kod Sandića (njih oko 1.000–2.000)[50] i fudbalskom igralištu u Novoj Kasabi (između 1.500 i 3.000 muškaraca),[51] kao i na raskrsnici puta za Konjević Polje i na jednoj poljani u Jaglićima.[52]

Ti muškarci, kao i oni izdvojeni pred autobusima za „evakuaciju" civila, njih preko 7.000, ubijeni su mahom u periodu od 13. do 16. jula 1995. godine,[53] i to većinom u masovnim streljanjima: u skladištu u Kravici (između 755 i 1.106 žrtava),[54] Orahovcu (najmanje 841 žrtva),[55] kod brane u Petkovcima (najmanje 815 žrtava),[56] u Kozluku (najmanje 815 žrtava),[57] na Vojnoj ekonomiji Branjevo (oko 1.200 žrtava)[58] i u Domu kulture u Pilici (oko 500 žrtava).[59]

Međutim, potraga za odbeglim Srebreničanima i ubijanja onih koji su zarobljeni nastavljeni su i nakon 16. jula 1995. godine, kada su završena skoro sva masovna streljanja na području Bratunca i

45 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5141, 5145.
46 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 285-288, 293.
47 Izjava svedoka PW-008 od 21. jula 2003. godine, str. 1382-1383, dok. pred. br. P1450, *Tolimir*; Izjava svedoka PW-018 od 23. maja 2000. godine, str. 3189, dok. pred. br. P1173, *Tolimir.*
48 Izjava svedoka Mevludina Orića od 28. avgusta 2006. godine, str. 872, dok. pred. br. P69, *Tolimir*; Izjava svedoka PW016 od 14. aprila 2000. godine, str. 3017, dok. pred. br. P1762, *Tolimir.*
49 Videti prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 319.
50 *Ibid*, par. 330.
51 *Ibid*, par. 336.
52 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 644; Momir Nikolić, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003. godine, par. 7, 9, dok. pred. br. P2512, *Perišić*.
53 Videti prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, str. 151-255; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Popović i dr*. od 10. juna 2010. godine, str. 141-237; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Krstić* od 2. avgusta 2001. godine, par. 487, str. 68-91; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, str. 2146-2280.
54 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5286.
55 *Ibid*, par. 5354.
56 *Ibid*, par. 5382.
57 *Ibid*, par 5413.
58 *Ibid*, par. 5464.
59 *Ibid*, par. 5464.

Zvornika.[60] Između 17. jula i 2. avgusta snage bosanskih Srba su vršile opsežan pretres terena u i oko Bratunca i Zvornika, u nameri da unište preostale delove kolone ka Tuzli.[61] VRS i MUP Republike Srpske su rasporedili dodatne snage za ovaj zadatak.[62] Prema iskazu Momira Nikolića,[63] „u periodu od 14. jula do oktobra 1995, snage Bratunačke brigade, u sadejstvu sa MUP-om i ostalim snagama VRS-a, nastavili su hvatati i pogubljivati muslimanske zarobljenike koji su pokušavali da pobjegnu iz zona Srebrenice i Žepe".[64]

Neki od slučajeva ubijanja koje je MKSJ utvrdio uključuju: najmanje tri muškarca koji su zarobljeni kod Nezuka u zvorničkoj opštini ubijeni su 19. jula 1995;[65] najmanje 10 ranjenih Bošnjaka koji su prethodno bili smešteni u bolnicama u Milićima i Zvorniku, a potom i u kasarni u preduzeću „Standard", ubijeni su na nepoznatoj lokaciji 23. jula;[66] četvorica Bošnjaka ubijeni su 22. jula kod Snagova u opštini Zvornik;[67] četvorica muškaraca koji su preživeli streljanja na Branjevu naknadno su zarobljeni i pogubljeni na nepoznatoj lokaciji 26. jula 1995. godine;[68] na lokalitetu Bišina u istočnoj Bosni 23. jula ubijena su 54 Bošnjaka;[69] pripadnici jedinice MUP-a Srbije „Škorpioni" krajem jula ili početkom avgusta 1995. streljali su šestoricu muškaraca i dečaka kod Trnova.[70]

60 Videti Prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, str. 533 i 541.

61 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5475; Svedočenje Radislav Krstić, str. 6811–6812, dok. pred. br. D4136, *Karadžić*; Naređenje Glavnog štaba VRS od 17. jula 1995. godine, dok. pred. br. P4588, *Karadžić;* Naređenje Isturenog komandnog mesta Semizovac i specijalne brigade policije, 17. jul 1995, dok. pred. br. P5097, *Karadžić;* Borbeni izveštaj koji je potpisao Ljubiša Borovčanin, 10-20. jul 1995, dok. pred. br. P4960, str. 4/5, *Karadžić;* Izveštaj Drinskog korpusa, 17. jul 1995. godine, str.1, dok. pred. br. P3994, *Karadžić*; Borbeni izveštaj Zvorničke brigade, 18 jul 1995. godine, dok. pred. br. P181, *Karadžić;* Presretnut razgovor između pukovnika Cerovića i Vinka Pandurevića, 19. jul 1995. godine, str. 1-2, dok. pred. br. P5342, *Karadžič;* Presretnut razgovor između Dragana Obrenovića i nepoznate osobe, 19. jul 1995. godine, dok. pred. br. P5344, *Karadžić;* Borbeni izveštaj Zvorničke brigade, 19. jul 1995. godine, dok. pred. br. P4589, *Karadžić;* Presretnut razgovor između generala Krstića, Milorada Trbića i Vinka Pandurevića, 17. jul 1995. godine, str. 1, dok. pred. br. P5336, *Karadžić;* Izveštaj Centra za javnu bezbednost Zvornik, 19. jul 1995, dok. pred. br. P4965, *Karadžić*; Izveštaj zvorničke brigade VRS, 22. jul 1995, dok. pred. br. D4856, *Karadžić;* Borbeni izveštaj Zvorničke brigade, 25. jul 1995. godine, str. 1, dok. pred. br. P4590, *Karadžić;* Presretnut razgovor, 2. avgust 1995. godine, dok. pred. br. P6065, *Karadžić.*

62 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5475; Naređenje Isturenog komandnog mesta Semizovac i specijalne brigade policije, 17. jul 1995, dok. pred. br. P5097, *Karadžić;* Naređenje Glavnog štaba VRS, 17. jula 1995. godine, str. 1, dok. pred. br. P4588, *Karadžić;* Svedočenje Dragomira Keserovića, 25. jula 2013. godine, str. 42033, 42035–42041, 42043–42044, *Karadžić;* Izjava Ljube Bojanovića, str. 11735, 11740–11741, dok. pred. br. P116, *Karadžić;* Odlomak iz dnevnika Zvorničke brigade, 17-18. jul 1995. godine, str. 2, dok. pred. br. P139, *Karadžić.*

63 Nakon priznanja krivice, Momir Nikolić je 2006. godine pred MKSJ osuđen na 20 godina zatvora za progone na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi (zločini protiv čovečnosti). U julu 2014. godine je pušten na privremenu slobodu. Podaci o predmetu dostupni na http://www.icty.org/x/cases/nikolic/cis/bcs/cis_nikolic_momir_BCS.pdf, pristupljeno dana 16. juna 2017. godine.

64 Momir Nikolić, Izjava o činjenicama i prihvatanje krivice, 6. maj 2003. godine, par. 12, dok. pred. br. P2512, *Perišić.*

65 Prvostepena presuda u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2002. godine, par. 520-527.

66 *Ibid*, par.528-533.

67 *Ibid*, par. 534-538.

68 *Ibid*, par. 539-541.

69 *Ibid*, par 542-646.

70 *Ibid*, par 547-551, videti i par. 5492.

Jedan broj Bošnjaka uspeo je da izbegne zarobljavanje na teritoriji BiH tako što je prešao granicu na Drini i sklonio se u Srbiju. Ovaj Dosije bavi se njihovim sudbinama.

Deportacija izbeglica iz Srebrenice

15. jul

Prvi poznat slučaj deportacije izbeglice dogodio se još dok su trajala masovna ubistva muškaraca iz Srebrenice. Naime, predratni šef policije u Bratuncu, Rešid Sinanović preživeo je masovno streljanje u Kozluku 15. jula 1995. godine, gde je VRS ubila najmanje 815 muškaraca iz Srebrenice.[71] Streljanja su vršena na samoj obali Drine,[72] a sa druge strane reke se nalazi selo Gornja Koviljača u Srbiji. Nakon što je tokom streljanja ranjen sa četiri metka u grudni koš, Sinanović je ušao u reku i pokušao da pređe na teritoriju Srbije. Iz reke je dozivao u pomoć i meštani Gornje Koviljače su ga spasili i odveli prvo u kliniku u Banji Koviljači oko 15 časova 15. jula.[73] Zbog težine povreda, iz klinike su ga poslali u bolnicu u Loznici.

Doktorka u bolnici u Loznici je bila iz Bratunca i prepoznala je Rešida, pa ga je prijavila Stanici javne bezbednosti Bratunac.[74] Iz bolnice su ga izveli pripadnici MUP-a i predali ga pripadnicima policijske stanice iz Zvornika.[75] Policajci su lekarima rekli da će Sinanović biti razmenjen.[76]

Prema podacima Momira Nikolića, tadašnjeg pomoćnika komandanta za bezbednost i obaveštajne poslove Bratunačke brigade VRS, Rešid Sinanović je ubijen već na mostu između Zvornika (BiH) i Srbije.[77] Informacije o njegovoj sudbini zabeležene su i u dnevniku Zvorničke brigade VRS, gde u unosu 16. jula piše: „Turčin pravnik prebjegao u lozničku bolnicu ranjen i obrađen (Siniša)."[78]

Njegovo telo pronađeno je u sekundarnoj masovnoj grobnici Čančarski put 4 (oko sedam kilometara južno od Zvornika), zajedno sa još 179 žrtava iz Srebrenice.[79] U ovoj masovnoj grobnici su mahom bile

71 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5413.
72 *Ibid,* par. 5397.
73 Fotokopija lekarskog protokola zdravstvenog centra „Dr Milenko Marin", Banja Koviljača, unos za 15. jul, dok. pred. br. P246, *Karadžić;* Robert Block, „'River killings' shed light on scale of horror after the fall of Srebrenica", *Independent,* 24. jul 2017. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/world/river-killings-shed-light-on-scale-of-horror-after-the-fall-of-srebrenica-1593105.html
74 Svedočenje Momira Nikolića, 14. februar 2012. godine, str. 24660, *Karadžić;* Dnevni operativni izveštaj 15. graničnog bataljona VJ poslat Generalštabu VJ, 16. jul 1995. godine, str. 2, dok. pred. br. P4403, *Karadžić,* videti Prilog 1*;* Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, fusnota 17638, str. 2153.
75 Svedočenje Momira Nikolića, 14. februar 2012. godine, str. 24660, *Karadžić;* Robert Block, „'River killings' shed light on scale of horror after the fall of Srebrenica", *Independent,* 24. jul 2017. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/world/river-killings-shed-light-on-scale-of-horror-after-the-fall-of-srebrenica-1593105.html; Svedočenje Richard Butler, 23. april 2012. godine, str. 27876, *Karadžić.*
76 *Ibid.*
77 Svedočenje Momira Nikolića, 14. februar 2012. godine, str. 24660, *Karadžić.*
78 Beležnica dežurnog oficira Zvorničke brigade, str. 143, dok. pred. br. P4585, *Karadžić.*
79 Izveštaj Dušana Janca „Ažurirani sažetak forenzičkih dokaza – Ekshumacija grobnica i površinskih ostataka u vezi sa Srebrenicom – Januar 2012", str. 11, dok. pred. br. P4772, *Karadžić;* Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, fusnota 17638, str. 2153.

pokopane žrtve masovnog streljanja 16. jula na Vojnoj ekonomiji Branjevo, kada je ubijeno oko 1.200 muškaraca iz Srebrenice.[80]

20. jul

Devet dana nakon pada srebreničke enklave, 20. jula 1995. godine, „operativni radnici“[81] OUP Ljubovija (Srbija) uhvatili su i „obradili“ dvojicu nenaoružanih Bošnjaka koji su pokušali da nađu spas u Srbiji:[82]

1. **Ahmet (Jusuf) Tepić**, rođen 1. novembra 1952. godine u Srebrenici, sa prebivalištem u Srebrenici;
2. **Edin (Ibro) Džanić**, rođen 25. avgusta 1966. godine u mestu Klotijevac, sa prebivalištem u Srebrenici.

Komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija Zoran Sević ih je istog dana predao Vidoju Radoviću, pripadniku Stanice policije Republike Srpske za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, o čemu je sačinjen zapisnik.[83]

Odmah zatim, Vidoje Radović je predao dvojicu zarobljenih Bošnjaka načelniku bezbednosti 1. bratunačke lake pešadijske brigade VRS, Momiru Nikoliću, o čemu je sačinjena potvrda i službena beleška.[84]

- **Dalja sudbina deportovanih muškaraca**

Ahmet Tepić i Edin Džanić su sa grupom od 54 Bošnjaka streljani 23. jula 1995. godine u Bišini (opština Šekovići, BiH).[85] Muškarce su streljali pripadnici 10. diverzantskog odreda[86] pod nadzorom Vujadina Popovića, tadašnjeg pomoćnika načelnika za bezbednost u Drinskom korpusu VRS.[87] Kasnije istog dana je na tu lokaciju dovezen utovarivač pomoću kojeg je iskopana jama, u koju su dvojica pripadnika Vojne policije Drinskog korpusa VRS iz Han Pijeska ubacili leševe.[88]

Iz dostupnih dokaza proizilazi da su Ahmet Tepić i Edin Džanić nakon deportacije iz Srbije najverovatnije bili zatvoreni u logoru Sušica u Vlasenici. Naime, dana 20. jula 1995. godine Vojna

80 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5464.
81 Zapisnik o primopredaji lica muslimanske nacionalnosti na graničnom prelazu Ljubovija, broj 28-193/95 od 20. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00422.E, *Popović*, videti Prilog 2.
82 *Ibid.*
83 *Ibid.*
84 Potvrda stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-48/95 od 20. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00420, *Popović;* Službena zabilješka stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac od 20. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00421, *Popović.*
85 Zapisnici o ekshumaciji masovne grobnice Bišina, dok. pred. br. 1D1392, *Popović.*
86 FHP je u avgustu 2011. godine objavio Dosije „10. diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske“, u kom opisuje učešće ove jedinice u genocidu u Srebrenici. Dosije je dostupan na sledećem linku: http://www.hlc-rdc.org/images/stories/publikacije/Dosije_10.%20diverzantski%20odred_FHP_14.09.2011..pdf
87 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 546, Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Popović i dr.* od 10. juna 2010. godine, par. 1145.
88 Svedočenje PW172, 10 mart 2009. godine, str. 32573–32574, *Popović.*

policija Bratunačke brigade izvestila je da je srpska policija vratila Bratunačkoj brigadi dva bosanska Muslimana koji su prešli u Srbiju i da su oni pritvoreni.[89] Takođe, bivši pomoćnik komandanta za bezbednost i obaveštajne poslove Bratunačke brigade VRS Momir Nikolić svedočio je da su dvojica muškaraca izručena iz Srbije 20. jula (Tepić i Džanić), budući da Bratunačka brigada nije imala zatvor, prebačeni u sabirne centre „ili u Vlasenici, Knežini, ili u Batkoviću".[90] Najzad, jedna grupa muškaraca streljana u Bišini bila je sačinjena od zarobljenika iz logora Sušica u Vlasenici[91] i FHP pretpostavlja da su Ahmet Tepić i Edin Džanić bili u toj grupi.

Posmrtni ostaci Ahmeta Tepića (oznaka tela: BIŠ 01 ŠEK 018 B) i Edina Džanića (oznaka tela: BIŠ 01 ŠEK 022 B) pronađeni su 7. juna 2006. godine u masovnoj grobnici u Bišini, a identifikovani su 2007. godine.[92] Ekshumacija je izvršena po naredbi Kantonalnog suda u Tuzli. Njihovi posmrtni ostaci sahranjeni su 11. jula 2007. godine na mezarju u Memorijalnom centru „Srebrenica-Potočari".[93]

21. jul

Dana 21. jula 1995. godine, pripadnici OUP Bajina Bašta (Srbija) uhvatili su četvoricu Bošnjaka, koji su bežeći od VRS iz Srebrenice prešli na teritoriju Srbije:

1. **Smajil (Ćamil) Mehmedović**, rođen 30. aprila 1955. godine u Gladovićima, sa prebivalištem u Srebrenici;
2. **Ramiz (Rasim) Muminović**, rođen 4. jula 1957. godine u Pribidolima, sa prebivalištem u Srebrenici;
3. **Bekir (Atif) Kandžetović**, rođen 20. marta 1958. godine u Sulicama, sa prebivalištem u Srebrenici;
4. **Ibrahim (Atif) Kandžetović**, rođen 24. februara 1966. godine u Sulicama, sa prebivalištem u Srebrenici.

Ovi muškarci su, pored ličnih karata i malo novca, imali još samo odeću na sebi.[94]

OUP Bajina Bašta ih je zatim predao radnicima Stanice milicije za kontrolu prelaska državne granice Bajina Bašta „radi dalje predaje državnim organima Republike Srpske".[95]

U 15:15 časova istog dana, komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta Risto Šeovac je sa još jednim pripadnikom stanice milicije, Radojicom Kijanovićem, predao četvoricu

89 Dnevnik Vojne policije Bratunačke brigade VRS, 30. jun 1995 – 29. april 1996, str. 19 (unos 20. jul 1995. godine), dok. pred. br. P18, *Tolimir.*
90 Svedočenje Momir Nikolić, 6. april 2011. godine, str. 12439–12440, *Tolimir.*
91 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 543.
92 Zapisnici o ekshumaciji masovne grobnice Bišina, dok. pred. br. 1D1392, *Popović.*
93 Podaci Instituta za nestale osobe BiH.
94 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari na graničnom prelazu Bajina Bašta broj 28-239/95 od 21. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00423, *Popović,* videti Prilog 3.
95 *Ibid.*

muškaraca, na graničnom prelazu Bajina Bašta, Peru Miliću iz Stanice policije Republike Srpske za kontrolu prelaska državne granice Bratunac u Skelanima, o čemu je sačinjen zapisnik.[96]

U 17 časova istog dana, Pero Milić iz Stanice policije Republike Srpske za kontrolu prelaska državne granice Bratunac u Skelanima, predao je četvoricu Bošnjaka komandiru Vojne policije Samostalnog bataljona VRS Skelani Živku Milovanoviću, o čemu su sačinjeni zapisnik i službena beleška.[97]

- **Dalja sudbina deportovanih muškaraca**

Nakon predaje četvorice Bošnjaka policiji Republike Srpske, njima se gubi svaki trag, sve dok njihovi posmrtni ostaci nisu pronađeni u masovnoj grobnici u Glogovi, opština Bratunac.[98]

Prema dostupnim podacima, oni su streljani na licu mesta, kod grobnice,[99] najverovatnije između 26. i 27. jula 1995. godine.[100] Ruke su im bile vezane iza leđa i ubijeni su hicima u potiljak ili slepoočnicu.[101]

FHP-u nije poznato gde su četvorica muškaraca držana u periodu nakon deportacije (21. jula) do dana egzekucije. Njihovi posmrtni ostaci identifikovani su 2016. godine.[102]

23. jul

Dana 23. jula 1995. godine, pripadnici OUP Bajina Bašta uhvatili su osam muškaraca u različitim grupama, koji su bežeći od VRS iz Srebrenice prešli na teritoriju Srbije:[103]

1. **Hariz (Ćemail) Ibrahimović**, rođen 17. oktobra 1961. godine u Skelanima, sa prebivalištem u Srebrenici;
2. **Hazim (Ćemail) Ibrahimović**, rođen 9. maja 1965. godine u Skelanima, sa prebivalištem u Srebrenici;

96 *Ibid.*

97 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između radnika policije za KPDG Bratunac S.O. Skelani i pripadnika VRS odnosno pripadnika Samostalnog bataljona Skelani, dok. pred. br. 4D00426, *Popović;* Službena zabilješka Milić Pera, radnika policije za KPDG Bratunac, stanično odeljenje Skelani, od 21. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D424, *Popović.*

98 Podaci Instituta za nestale osobe BiH: Smajil Mehmedović (MKCK broj:906009-02), Ramiz Muminović (MKCK broj: 903877-03), Bekir Kandžetović (MKCK broj: 105096-02), Ibrahim Kandžetović (MKCK broj: 903373-01).

99 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 18, dok. pred. br. P674, *Popović; Corrigendum* Ažuriranog sažetka forenzičkih dokaza – ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009, od 13. marta 2009. godine, koji je pripremio Dušan Janc, istražitelj Tužilaštva MKSJ, dok. pred. br. P4492, *Popović.*

100 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 20, dok. pred. br. P674, *Popović.*

101 Aktivnosti MKSJ provođene u Bosni i Hercegovini tokom 2001. godine – Izveštaj glavnog patologa, str 14, dok. pred. br. P4105, *Karadžić,* videti Prilog 11*;* Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršene u septembru 2000. godine, str. 4, dok. pred. br. P04488, *Popović.*

102 *Ibid.*

103 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između SM za KPDG Bajina Bašta i PS za KPDG Bratunac odeljenja u Skelanima broj 28-240/95 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D427, *Popović.*

3. **Fehidin (Ćemail) Ibrahimović**, rođen 20. oktobra 1969. godine u Skelanima, sa prebivalištem u Srebrenici;
4. **Abdurahman (Rušid) Malkić**, rođen 11. juna 1954. godine u Poznanovićima, sa prebivalištem u Srebrenici;
5. **Hamdija (Rušid) Malkić**, rođen 8. juna 1958. godine u Poznanovićima, sa prebivalištem u Srebrenici;
6. **Hamza (Hakija) Malkić**, rođen 25. aprila 1954. godine u Poznanovićima, sa prebivalištem u Srebrenici;
7. **Sadik (Hakija) Salihović**, rođen 26. juna 1965. godine u Srebrenici, sa prebivalištem u Srebrenici;
8. **Hamdija (Ahmo) Delić**, rođen 25. maja 1972. godine u Srebrenici, sa prebivalištem u Srebrenici.

U zapisnicima koje je sastavila Stanica milicije za kontrolu prelaska državne granice Bajina Bašta u vezi sa preuzimanjem navedenih muškaraca od OUP Bajina Bašta, svi muškarci su označeni kao „lica muslimanske nacionalnosti koji su izbegli iz Srebrenice“.[104]

Svi zarobljeni muškarci su tučeni i zlostavljani u stanici policije u Bajinoj Bašti.[105] Od uhvaćenih muškaraca su uzimane i izjave.[106]

Istog dana u 14 časova, komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta Risto Šeovac je predao šest od osam uhvaćenih Bošnjaka[107] Peru Miliću iz policijske stanice za kontrolu prelaska granice Bratunac:

1. Hariz (Ćemail) Ibrahimović
2. Hazim (Ćemail) Ibrahimović
3. Fehidin (Ćemail) Ibrahimović
4. Abdurahman (Rušid) Malkić
5. Hamdija (Rušid) Malkić
6. Hamza (Hakija) Malkić

104 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević.*

105 *Al Jazeera*, „Nakon bijega od smrti u Srebrenici, zatočen u Srbiji“, 9. jul 2015. godine, 2:35min, dostupno na http://balkans.aljazeera.net/vijesti/nakon-bijega-od-smrti-u-srebrenici-zatocen-u-srbiji, pristupljeno dana 30. maja 2017. godine; Beleška telefonskog razgovora FHP sa Abdurahmanom Malkićem od 30. maja 2017. godine.

106 Videti izjave Hamdije Delića i Sadika Salihovića, date stanici milicije Bajina Bašta.

107 Obaveštenje Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta broj 28-264/95-338 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P2096, *Popović,* videti Prilog 4*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između SM za KPDG Bajina Bašta i PS za KPDG Bratunac odeljenja u Skelanima broj 28-240/95 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D427, *Popović;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između SM za KPDG Bajina Bašta i PS za KPDG Bratunac odeljenja u Skelanima broj 28-241/95 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D428, *Popović.*

Komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta Risto Šeovac je u svom obaveštenju od 23. jula, koje je uputio MUP-u Republike Srbije, Centru za državnu bezbednost Užice i SUP-u Užice, naveo da je „distribuciju prvih 6 lica“ izvršio „na graničnom prelazu Ljubovija“, „u skladu sa dogovorom sa radnicima centra resora državne bezbednosti“.[108]

U dnevniku Vojne policije Bratunac, u unosu za „23/24.07.95“ navodi se da je „u toku dana dovedeno šest muslimana koji se nalaze u pritvoru“.[109] Istog dana, policijska stanica za kontrolu prelaska granice Bratunac predala je šestoricu Bošnjaka pripadnicima 1. bratunačke lake pešadijske brigade VRS, o čemu je sačinjena službena beleška.[110]

Ostala dvojica iz grupe uhvaćenih Bošnjaka – Sadik Salihović i Hamdija Delić – nisu predata zajedno sa ovom grupom „jer su se u međuvremenu samopovredili kako bi izbegli vraćanje“.[111]

Kasnije istog dana, 23. jula 1995. godine, u 18 časova, komandir Stanice milicije Bajina Bašta, Slavko Petrović i pripadnik OUP Bajina Bašta Milovan Jevtović predali su Sadika Salihovića i Hamdiju Delića Milunu Perendiću iz Stanice javne bezbednosti Skelani (Republika Srpska).[112]

Pripadnici Stanice javne bezbednosti Skelani pokušali su dvojicu Bošnjaka da predaju Vojnoj policiji u Bratuncu, međutim oni su odbili da ih prime. U dnevniku Vojne policije Bratunac, u unosu za „23/24.07.95“ navodi se: „Kasnije su dovezena još dva muslimana koji su vraćeni zbog toga što su u pritvoru u Skelanima flašom posjekli grlo i već su bili puno krvi izgubili. Isti su vraćeni.“[113] Pripadnici Stanice javne bezbednosti Skelani su zatim oko 22h istog dana imali telefonski razgovor sa pokojnim Ljubom Bojanovićem,[114] referentom za moral, verska i pravna pitanja u Zvorničkoj brigadi VRS, koji im je rekao da ubiju dvojicu zarobljenih Bošnjaka. Bojanović iz Zvorničke brigade VRS je u dnevniku brigade zapisao: „Skelani imaju dvojicu povređenih turaka – rekao sam da ih pobiju pošto Bratunac neće da ih primi.“[115] Bojanović je u svedočenju pred MKSJ potvrdio da je rukopis u dnevniku njegov.[116]

108 Obaveštenje Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta broj: 28-264/95-338 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P2096, *Popović,* videti Prilog 4.

109 Dnevnik Vojne policije Bratunac, unos za 23. jul 1995. godine, str. 25, dok. pred. br. P18, *Tolimir.*

110 Službena zabilješka Radoja Vidovića, SP za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D425, *Popović.*

111 Obaveštenje Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta broj 28-264/95-338 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P2096, *Popović,* videti Prilog 4.

112 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević.*

113 Dnevnik Vojne policije Bratunac, unos za 23. jul 1995. godine, str. 25, dok. pred. br. P18, *Tolimir.*

114 Odluka MKSJ u predmetu *Tolimir* povodom zahteva Tužilaštva da se ranije svedočenje pokojnog Ljube Bojanovića uvrsti u spis, 25. novembar 2009. godine, str. 1, par. 1, dostupno na http://www.icty.org/x/cases/tolimir/tdec/en/091125.pdf

115 Dnevnik Zvorničke brigade VRS, unos za 23. jul 1995. godine, u periodu između 21:45h i 00:00h, dok. pred. br. P133a, str. 178, *Blagojević.*

116 Svedočenje Ljuba Bojanovića, 9. jul 2004. godine, str. 11761, *Blagojević*; Svedočenje Vinka Pandurevića, 25. februar 2009. godine, str. 32060-32064, *Popović,* pristupljeno dana 16. juna 2017. godine.

- **Dalja sudbina deportovanih muškaraca**

<u>Grupa od šest deportovanih muškaraca</u>

Prema podacima FHP-a, Abdurahman, Hamdija i Hamza Malkić, kao i Fehidin, Hariz i Hazim Ibrahimović, jedine su izbeglice iz Srebrenice koje su preživele nakon što su deportovane iz Srbije. Sva šestorica su nakon deportacije prebačena u logor Batković, u blizini Bijeljine,[117] odakle su oslobođeni krajem decembra 1995. godine kada je logor zatvoren.[118]

<u>Grupa od dva deportovana muškarca</u>

Nakon predaje organima bezbednosti Republike Srpske, dvojici Bošnjaka se gubi svaki trag, te se i danas vode kao nestale osobe na listi MKCK: Sadik Salihović (MKCK oznaka nestalog lica: BAZ-913059-02)[119] i Hamdija Delić (MKCK oznaka nestalog lica: BAZ-910454-03).[120]

24. jul

Dana 24. jula 1995. godine u 16 časova, pripadnici OUP Bajina Bašta uhvatili su šest Bošnjaka iz Srebrenice i zatim ih predali Stanici milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta:[121]

1. **Fahrudin (Mehmed) Avdić**, rođen 28. januara 1970. godine u Osatici, sa prebivalištem u Srebrenici;
2. **Mefail (Suljo) Rahmić**, rođen 11. januara 1966. godine u Zapolju, sa prebivalištem u Srebrenici;
3. **Meho (Šefik) Mulalić**, rođen 29. novembra 1973. godine u Ljuboviji, sa prebivalištem u Srebrenici;
4. **Ferid (Alija) Halilović**, rođen 12. avgusta 1966. godine u Klotijevcu, sa prebivalištem u Srebrenici;
5. **Muharem (Jahije) Husić**, rođen 8. jula 1964. godine u Ljuboviji, sa prebivalištem u Srebrenici;
6. **Nedžib (Šaban) Rahmić**, rođen 10. januara 1970. godine u Zapolju, sa prebivalištem u Srebrenici.

117 *Al Jazeera*, „Nakon bijega od smrti u Srebrenici, zatočen u Srbiji“, 9. jul 2015. godine, 2:45min, dostupno na http://balkans.aljazeera.net/vijesti/nakon-bijega-od-smrti-u-srebrenici-zatocen-u-srbiji, pristupljeno dana 30. maja 2017. godine. Videti i svedočenje Momir Nikolić, 6. april 2011. godine, str. 12439–12440, *Tolimir.*

118 Beleška telefonskog razgovora FHP-a sa Abdurahmanom Malkićem od 30. maja 2017. godine; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 557.

119 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?cid=137493, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

120 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?cid=141281, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

121 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-242/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00430, *Popović,* videti Prilog 5.

Oni su samo sat i po vremena nakon hapšenja već bili u rukama VRS. Naime, u 17h, komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta Risto Šeovac predao je šestoricu muškaraca na graničnom prelazu Ljubovija Vidoju Radoviću iz Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, o čemu je sačinjen zapisnik.[122]

U 17:30 časova istoga dana, Radović je predao šestoricu Bošnjaka načelniku bezbednosti 1. bratunačke lake pešadijske brigade VRS Momiru Nikoliću, o čemu su sačinjene potvrda i službena beleška.[123]

- **Dalja sudbina deportovanih muškaraca**

Nakon predaje šestorice Bošnjaka VRS-u, njima se gubi svaki trag, sve dok njihovi posmrtni ostaci nisu pronađeni 20. oktobra 2000. godine u jednoj od masovnih grobnica u Glogovi, opština Bratunac.[124]

Prema dostupnim podacima, oni su streljani na licu mesta, kod grobnice,[125] najverovatnije između 26. i 27. jula 1995. godine.[126] Ruke su im bile vezane iza leđa i ubijeni su hicima u potiljak ili slepoočnicu.[127]

FHP-u nije poznato gde su šestorica muškaraca držana u periodu nakon deportacije 24. jula pa do dana egzekucije. Njihovi posmrtni ostaci identifikovani su između 2003. i 2006. godine,[128] nakon čega su sahranjeni na mezarju u Memorijalnom centru „Srebrenica-Potočari“.[129]

26. jul

Dana 26. jula 1995. godine, pripadnici OUP Ljubovija uhvatili su tri Bošnjaka iz Srebrenice i zatim ih predali Stanici milicije za kontrolu državne granice Ljubovija: [130]

122 *Ibid.*
123 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-49/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00431, *Popović;* Službena zabilješka Radoja Vidovića, SP za kontrolu prelaska državna granice Bratunac, od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D432, *Popović.*
124 Podaci Instituta za nestale osobe BiH. Fahrudin Avdić (MKCK broj: 910208-03), Mefail Rahmić (MKCK broj: 946953-01), Meho Mulalić (MKCK broj:967250-01), Ferid Halilović (MKCK broj:000709-01), Muharem Husić (MKCK broj: 904246-01), Nedžib Rahmić (MKCK broj: 903451-02).
125 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 18, dok. pred. br. P674, *Popović; Corrigendum* Ažuriranog sažetka forenzičkih dokaza – ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009, od 13. marta 2009. godine, koji je pripremio Dušan Janc, istražitelj Tužilaštva MKSJ, dok. pred. br. P4492, *Popović.*
126 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 20, dok. pred. br. P674, *Popović.*
127 Aktivnosti MKSJ provođene u Bosni i Hercegovini tokom 2001. godine – Izveštaj glavnog patologa, str 14, dok. pred. br. P4105, *Karadžić,* videti Prilog 11*;* Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršene u septembru 2000. godine, str. 4, dok. pred. br. P04488, *Popović.*
128 *Ibid.* Fahrudin Avdić je identifikovan 15. juna 2006. godine; Mefail Rahmić je identifikovan 25. marta 2004. godine; Meho Mulalić je identifikovan 22. decembra 20014. godine; Ferid Halilović je identifikovan 25. marta 2003. godine; Muharem Husić je identifikovan 28. juna 2004. godine; Nedžib Rahmić je identifikovan 25. avgusta 2003. godine.
129 Podaci Instituta za nestale osobe BiH.
130 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-199/95 od 26. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00435, *Popović,* videti Prilog 6.

1. **Sadik (Hasib) Isaković**, rođen 27. jula 1974. godine u mestu Orlice, sa prebivalištem u Srebrenici;
2. **Naser (Miralem) Duraković**, rođen 5. marta 1971. godine u Srebrenici, sa prebivalištem u Srebrenici;
3. **Emir (Jahije) Duraković**, rođen 22. marta 1973. godine u mestu Potočari, sa prebivalištem u Srebrenici.

Istog dana u 15 časova, komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija Zoran Sević je predao trojicu Bošnjaka Draganu Vasiljeviću iz Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac.[131]

U 18 časova istoga dana, Vidoje Radović predao je trojicu Bošnjaka načelniku bezbednosti 1. bratunačke lake pešadijske brigade VRS, Momiru Nikoliću, o čemu su sačinjene potvrda i službena beleška.[132]

- **Dalja sudbina deportovanih muškaraca**

Nakon predaje trojice Bošnjaka VRS-u, njima se gubi trag. Sadik Isaković se i danas vodi kao nestala osoba na listi MKCK, sa oznakom BAZ-903416-02.[133]

Posmrtni ostaci Emira i Nasera Durakovića pronađeni su u jednoj od masovnih grobnica u Glogovi, opština Bratunac.[134] Prema dostupnim podacima, oni su streljani na licu mesta, kod grobnice,[135] najverovatnije između 26. (nakon 18h) i 27. jula 1995. godine.[136] Ruke su im bile vezane iza leđa i ubijeni su hicima u potiljak ili slepoočnicu.[137]

Posmrtni ostaci Emira Durakovića identifikovani su 13. aprila 2006. godine, a Nasera Durakovića 9. maja 2009. godine,[138] nakon čega su njihovi posmrtni ostaci sahranjeni u Memorijalnom centru „Srebrenica-Potočari".[139]

131 *Ibid.*

132 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-50/95 od 26. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00433, *Popović;* Službena zabilješka Vasiljević Dragana, PS za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, od 26. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D434, *Popović.*

133 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?cid=138717, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

134 Podaci Instituta za nestale osobe BiH. Naser Duraković (MKCK broj: 911592-01), Emir Duraković (MKCK broj: 915739-01).

135 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 18, dok. pred. br. P674, *Popović; Corrigendum* Ažuriranog sažetka forenzičkih dokaza – ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009, od 13. marta 2009. godine, koji je pripremio Dušan Janc, istražitelj Tužilaštva MKSJ, dok. pred. br. P4492, *Popović.*

136 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 20, dok. pred. br. P674, *Popović.* Glogova je udaljena svega 20km od graničnog prelaza Ljubovija.

137 Aktivnosti MKSJ provođene u Bosni i Hercegovini tokom 2001. godine – Izveštaj glavnog patologa, str 14, dok. pred. br. P4105, *Karadžić,* videti Prilog 11*;* Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršenim u septembru 2000. godine, str. 4, dok. pred. br. P04488, *Popović.*

138 *Ibid.*

139 Podaci Instituta za nestale osobe BiH.

29. jul

Dana 29. jula 1995. godine pripadnici OUP Ljubovija uhvatili su tri Bošnjaka, koji su nakon pada Srebrenice preko Drine prebegli u Srbiju i zatim ih predali Stanici milicije za kontrolu državne granice Ljubovija:[140]

1. **Hajrudin (Husein) Bečić**, rođen 3. novembra 1958. godine u mestu Klotjevac, sa prebivalištem u Srebrenici;
2. **Muhidin (Osman) Siručić**, rođen 27. januara 1958. godine u mestu Voljavica, sa prebivalištem u Srebrenici;
3. **Šefik (Ševke) Efendić**, rođen 28. oktobra 1973. godine u Srebrenici, sa prebivalištem u Srebrenici.

Istoga dana u 13 časova, Zoran Šević je u prostorijama Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija predao trojicu Bošnjaka Vidoju Radoviću iz Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac.[141]

U 14:10 časova istog dana, Radović ih je predao načelniku bezbednosti 1. bratunačke lake pešadijske brigade VRS Momiru Nikoliću, o čemu su sačinjene potvrda i službena beleška.[142]

- **Dalja sudbina deportovanih muškaraca**

Nakon predaje bratunačkoj brigadi, trojici Bošnjaka se gubi svaki trag, te se i danas vode kao nestale osobe na listi MKCK: Hajrudin Bečić (MKCK broj: BAZ-914354-01),[143] Muhidin Siručić (MKCK broj: BAZ-905607-02)[144] i Šefik Efendić (MKCK broj: BAZ-900770-01).[145]

30. jul

Dana 30. jula 1995. godine pripadnici OUP Ljubovija uhvatili su Bošnjaka koji je na teritoriju SRJ

140 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-203/95 od 29. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00437, *Popović,* videti Prilog 7.

141 *Ibid.*

142 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-51/95 od 29. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00530, *Popović;* Službena zabilješka Vidoja Radovića, PS za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, od 29. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D436, *Popović.*

143 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?flid=5e936995-db2d-44f0-ab4e-df576001d82d, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

144 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?flid=9405e284-0c4a-4dfa-b018-ac6f158843b1, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

145 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?cid=141659, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

prebegao iz Srebrenice i zatim ga predali Stanici milicije za kontrolu državne granice Ljubovija:[146]

1. **Hajro (Suljo) Ahmetović**, rođen 4. maja 1963. godine u mestu Žedanjsko, sa prebivalištem u Srebrenici.

Istog dana u 14 časova, Zoran Sević iz Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija predao je Hajru Ahmetovića Vidoju Radoviću iz Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac.[147]

Kasnije istog dana, Radović je predao Ahmetovića Mirku Jankoviću iz Vojne policije bratunačke brigade VRS, o čemu su sačinjene potvrda i službena beleška.[148]

- **Dalja sudbina deportovanog muškarca**

Nakon predaje bratunačkoj brigadi, Hajru Ahmetoviću se gubi svaki trag, te se i danas vodi kao nestala osoba na listi MKCK sa oznakom BAZ-904169-01.[149]

31. jul

Dana 31. jula 1995. godine pripadnici OUP Bajina Bašta uhvatili su Bošnjaka iz Srebrenice i zatim ga predali Stanici milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta:[150]

1. **Azem (Memiš) Avdić**, rođen 19. januara 1954. godine u mestu Osmače, sa prebivalištem u Srebrenici.

Istog dana oko 14 časova, komandir Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta Risto Šeovac je na graničnom prelazu Ljubovija predao Azema Avdića Vidoju Radoviću iz Stanice policije Bratunac, o čemu je sačinjen zapisnik o primopredaji.[151]

Kasnije istog dana, Radović je predao Avdića Mirku Jankoviću iz Vojne policije Bratunačke brigade VRS, o čemu su sačinjene potvrda i službena beleška.[152]

146 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-205/95 od 30. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00441, *Popović,* videti Prilog 8.

147 *Ibid.*

148 Potvrda stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-52/95 od 30. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00439, *Popović;* Službena zabilješka Vidoja Radovića, PS za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, od 30. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D440, *Popović.*

149 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?flid=22e17895-70ad-427b-a80d-13cfed76458a, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

150 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-252/95 od 31. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00442, *Popović,* videti Prilog 9.

151 *Ibid.*

152 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-56/95 od 31. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00443, *Popović;* Službena zabilješka Pera Milića, PS za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, od 31. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D444, *Popović.*

- **Dalja sudbina deportovanog muškarca**

Nakon predaje Bratunačkoj brigadi VRS, Azemu Avdiću se gubi svaki trag, te se i danas vodi kao nestala osoba na listi MKCK, sa oznakom BAZ-913190-01.[153]

1. avgust

Dana 1. avgusta 1995. godine pripadnici OUP Ljubovija uhvatili su Bošnjaka koji je na teritoriju Srbije prebegao iz Srebrenice:[154]

1. **Ibro (Munib) Krlić**, rođen 16. oktobra 1971. godine u mestu Bektići, sa prebivalištem u Srebrenici.

Nakon „operativne obrade lica", pripadnici OUP Ljubovija su ga predali Stanici milicije za kontrolu državne granice Ljubovija.[155]

Istog dana u 12 časova, Zoran Sević iz Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija predao je Ibra Krlića Vidoju Radoviću iz Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac.[156] Radović je zatim predao Krlića Mirku Jankoviću iz Bratunačke brigade VRS, o čemu su sačinjene potvrda i službena beleška.[157]

- **Dalja sudbina deportovanog muškarca**

Nakon predaje Bratunačkoj brigadi VRS, Ibru Krliću se gubi svaki trag, te se i danas vodi kao nestala osoba na listi MKCK, sa oznakom BAZ-912316-01.[158]

Masovna grobnica „L" – lokalitet Glogova 1

Od 30 izbeglica iz Srebrenice čijim sudbinama se bavi ovaj Dosije, 15 ih je pronađeno u masovnim grobnicama u BiH. Osim Ahmeta Tepića i Edina Džanića (deportovani 20. jula), koji su pokopani u masovnoj grobnici u Bišini i Rešida Sinanovića (deportovan 15. jula), koji je pokopan u masovnoj grobnici Čančarski put 4, ostalih 12 deportovanih muškaraca je pokopano u jednoj od masovnih grobnica u mestu Glogova.

153 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?flid=3991f800-14eb-42bb-8611-804bd98d4b27, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

154 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-210/95 od 1. avgusta 1995. godine, dok. pred. br. 4D00447, *Popović,* videti Prilog 10.

155 *Ibid.*

156 *Ibid.*

157 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-57/95 od 1. avgusta 1995. godine, dok. pred. br. 4D00445, *Popović;* Službena zabilješka Vasiljević Dragana, PS za kontrolu prelaska državne granice Bratunac od 1. avgusta 1995. godine, dok. pred. br. 4D446, *Popović.*

158 MKCK profil dostupan na https://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/person-details.aspx?flid=54e5abcb-963e-46b1-8e2f-451e7432373c, pristupljeno dana 6. juna 2017. godine.

Kompleks grobnica na lokalitetu Glogova predstavlja deo tzv. grobnica u vezi sa Srebrenicom,[159] u kojima su pokopavane žrtve genocida u Srebrenici. Značajan broj posmrtnih ostataka pronađenih u grobnicama u Glogovi potiču od žrtava ubijenih u skladištu u Kravici 13. jula 1995. godine.[160]

Međutim, kako je utvrdio MKSJ, u Glogovi nisu pokopane samo žrtve iz Kravice, već između ostalog i „12 osoba koje su vraćene VRS-u iz Srbije",[161] i to:

	Ime i prezime	**Datum deportacije**
1.	Smajil Mehmedović	21. jul 1995.
2.	Ramiz Muminović	21. jul 1995.
3.	Bekir Kandžetović	21. jul 1995.
4.	Ibrahim Kandžetović	21. jul 1995.
5.	Fahrudin Avdić	24. jul 1995.
6.	Mefail Rahmić	24. jul 1995.
7.	Meho Mulalić	24. jul 1995.
8.	Ferid Halilović	24. jul 1995.
9.	Muharem Husić	24. jul 1995.
10.	Nedžib Rahmić	24. jul 1995.
11.	Naser Duraković	26. jul 1995.
12.	Emir Duraković	26. jul 1995.

Preciznije, 12 deportovanih Bošnjaka iz Srbije pronađeni su u grobnici L, na lokalitetu Glogova 1.[162]

159 Aktivnosti MKSJ provođene u Bosni i Hercegovini tokom 2001. godine – Izveštaj glavnog patologa, str 14, dok. pred. br. P4105, *Karadžić*, videti Prilog 11.

160 Zbog toga su optužnicom Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije za zločin u Kravici kao žrtve greškom obuhvaćene i pojedine srebreničke izbeglice koje je Srbija deportovala, i to: Fahrudin Avdić, Mefail Rahmić, Meho Mulalić, Ferid Halilović, Muharem Husić, Nedžib Rahmić, Naser Duraković i Emir Duraković; videti optužnicu Tužilaštva za ratne zločine, KTO.br. 2/15, 21. januar 2016. godine, dostupno na http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/2016-10/kto_2_15_dopuna_optuznice_od_21_01_2016_1.pdf, pristupljeno dana 3. jula 2017. godine. Videti i prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 370.

161 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Popović i dr.* od 10. juna 2010. godine, par. 443; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 370; Videti i svedočenje Dušana Janca, 14. maj 2010. godine, str. 1827–1828, *Tolimir.* Podaci Instituta za nestale osobe BiH.

162 *Corrigendum* Ažuriranog sažetka forenzičkih dokaza – ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009, od 13. marta 2009. godine, koji je pripremio Dušan Janc, istražitelj Tužilaštva MKSJ, dok. pred. br. P4492, *Popović.*

U toj grobnici bili su pokopani *samo muškarci deportovani iz Srbije*, njih 12.[163] Grobnica L masovne grobnice Glogova 1 nastala je do 27. jula 1995. godine.[164] Poslednju grupu Bošnjaka, čija su tela pronađena u toj grobnici, Srbija je predala 26. jula 1995. godine.

Ekshumacija ove grobnice izvršena je u periodu od 20. do 28. septembra 2000. godine.[165] Prema nalazu forenzičara antropologije koji je radio ekshumaciju grobnice, ovih 12 Bošnjaka predatih VRS-u su streljani na licu mesta, kod grobnice L.[166]

Svim muškarcima su bile vezane ruke iza leđa i bili su vezani jedni za druge u parovima.[167] Svi muškarci su ubijeni na isti način, jednim hicem u potiljak ili slepoočnicu.[168]

Lični predmeti deportovanih izbeglica

Svi muškarci koje je Srbija predala oružanim snagama Republike Srpske, predati su sa ličnim stvarima koje su imali u svom posedu kada su uhvaćeni i one su zabeležene u „zapisnicima o izvršenoj predaji lica *i stvari*",[169] koji su pripremani prilikom svake deportacije. Većina muškaraca je sa sobom imala samo identifikaciona dokumenta (neki čak ni to), novac, nakit i u nekim slučajevima komade oružja. Međutim, u grobnici u kojoj su pronađeni ni kod jedne osobe nisu nađeni nikakvi lični predmeti.[170]

Nakit i novac koji su oduzeti izbeglicama zadržani su u sefu načelnika bezbednosti Bratunačke brigade VRS, Momira Nikolića, koji je preuzimao deportovane muškarce iz Srbije od Policije Republike Srpske iz Bratunca. On je prilikom svedočenja pred MKSJ kao primer uzimanja ratnog plena eksplicitno naveo nakit i novac oduzet od Bošnjaka vraćenih iz Srbije, koji je stavljen u sef njegove brigade.[171] On

163 Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršenim u septembru 2000. godine, dok. pred. br. P04488, *Popović.*

164 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 20, dok. pred. br. P674, *Popović.*

165 Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršenim u septembru 2000. godine, str. 3, dok. pred. br. P04488, *Popović.*

166 Izveštaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini, str. 18, dok. pred. br. P674, *Popović; Corrigendum* Ažuriranog sažetka forenzičkih dokaza – ekshumacija grobnica u vezi sa Srebrenicom – mart 2009, od 13. marta 2009. godine, koji je pripremio Dušan Janc, istražitelj Tužilaštva MKSJ, dok. pred. br. P4492, *Popović.*

167 Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršenim u septembru 2000. godine, str. 4, dok. pred. br. P04488, *Popović.*

168 Aktivnosti MKSJ provođene u Bosni i Hercegovini tokom 2001. godine – Izveštaj glavnog patologa, str 14, dok. pred. br. P4105, *Karadžić,* videti Prilog 11*;* Izveštaj Richard Wright o iskopavanjima i ekshumacijama na lokalitetu Glogova 1, grobnica L, izvršenim u septembru 2000. godine, str. 4, dok. pred. br. P04488, *Popović.*

169 Videti npr. Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari na graničnom prelazu Bajina Bašta broj 28-239/95 od 21. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00423, *Popović,* videti Prilog 3*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između radnika policije za KPDG Bratunac S.O. Skelani i pripadnika VRS odnosno pripadnika Samostalnog bataljona Sklena, dok. pred. br. 4D00426, *Popović.*

170 Aktivnosti MKSJ provođene u Bosni i Hercegovini tokom 2001. godine – Izveštaj glavnog patologa, str 16, dok. pred. br. P4105, *Karadžić,* videti Prilog 11.

171 Svedočenje Momir Nikolić, 24. aprila 2009. godine, str. 33147, *Popović.*

je u aprilu 1997. godine predao taj nakit komisiji VRS kao ratni plen, i to:[172]

- 1 zlatni lančić (oduzeto od Ferida Halilovića 24. jula 1995.)[173]
- 1 biserna ogrlica (oduzeto od Hamze Malkića 23. jula 1995.)[174]
- 1 zlatni muški prsten (oduzeto od Ferida Halilovića 24. jula 1995.)[175]
- 4 manja zlatna dukata,izbušena (oduzeto od Ferida Halilovića 24. jula 1995.)[176]
- 10 zlatnih ženskih prstenova (oduzeto od Hamze Malkića 23. jula 1995.)[177]
- 2 para zlatnih minđuša (vlasnik nepoznat FHP-u)

Događaji nakon 1. avgusta 1995. godine

Zarobljavanje muškaraca iz Žepe

Nešto više od dve nedelje nakon osvajanja Srebrenice, VRS je osvojila i drugu zaštićenu zonu u istočnoj Bosni – Žepu. Nakon prisilnog premeštanja preko 4.000 civila iz žepske enklave, VRS je 27. jula 1995. godine primorala predstavnike Bošnjaka iz Žepe da potpišu sporazum o kapitulaciji koji je predviđao predaju vojnika Armije BiH i ostalog „vojno sposobnog stanovništva" u Žepi VRS-u.[178]

Znajući šta se prethodnih dana dogodilo sa zarobljenim Srebreničanima, muškarci iz Žepe su odbili da se predaju. Nakon te odluke, pred sobom su imali dve opcije – da pokušaju proboj na „slobodnu teritoriju" pod kontrolom Armije BiH i time rizikuju da ih uhvati VRS, ili da preko Drine pređu u Srbiju i predaju se vlastima tadašnje SRJ. Većina muškaraca se odlučila za drugu opciju.

U periodu od 1. do 10. avgusta, na desnu obalu Drine (i time u Srbiju) prešlo je oko 800 Bošnjaka iz Žepe. Većina muškaraca su bili pripadnici Armije BiH, ali je među njima bilo civila, uključujući i više desetina maloletnih dečaka. Gotovo odmah nakon prelaska, muškarce su zarobili graničari Vojske Jugoslavije i pripadnici Posebnih jedinica policije MUP-a Srbije.

Nakon popisivanja i ispitivanja, svi zarobljeni muškarci su odvedeni u logor Šljivovica u Braneškom

172 Izveštaj o predaji materijala i tehničke opreme iz sefa organa bezbednosti, 4. april 1997. godine, str. 2, dok. pred. br. P94, *Blagojević.*

173 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-49/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00431, *Popović.*

174 Službena zabilješka Radoja Vidovića, SP za kontrolu prelaska državna granice Bratunac, od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D425, *Popović.*

175 Potvrda Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-49/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00431, *Popović.*

176 *Ibid.*

177 Službena zabilješka Radoja Vidovića, SP za kontrolu prelaska državne granice Bratunac, od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D425, *Popović*

178 FHP, Dosije„Šljivovica i Mitrovo Polje", dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Dosije_Sljivovica_u_Mitrovo_polje.pdf

Polju kod Čajetine. Zbog velikog broja zarobljenika i nemogućnosti da svi ostanu u logoru Šljivovica, jedan deo zarobljenika je prebačen u drugi logor koji se nalazio u Mitrovom Polju (opština Aleksandrovac).

Logori su zatvoreni u prvoj polovini 1996. godine, kada su i zarobljeni muškarci oslobođeni.[179]

Promena prakse Srbije: odustanak od deportacija

U predmetnom periodu, 1. avgust se izdvaja kao prelomni momenat u postupanju organa Srbije prema izbeglicama iz zaštićenih zona u istočnoj Bosni. Uprkos zahtevima VRS-a[180] da joj se predaju muškarci iz Žepe po istom obrascu kako je to činjeno sa izbeglicama iz srebreničke enklave, Srbija je odbila da to učini.[181]

Dostupni dokazi ukazuju na to da je do promene u postupanju graničara SRJ došlo usled odluke donete na visokom političkom nivou. Momčilo Perišić, tadašnji načelnik Generalštaba VJ, svedočio je da su pripadnici MUP-a u Užicu hteli da ubiju Bošnjake koji su dolazili iz Žepe i da je on o tome izvestio Miloševića.[182] Takođe, bivši načelnik za bezbednost Glavnog štaba VRS-a Ljubiša Beara je, kao što se navodi u razgovoru presretnutom 1. avgusta 1995. godine, otišao u Srbiju u nameri da preuzme „pakete", odnosno prebegle muškarce iz Žepe, i u tom razgovoru se požalio da su mu organi vlasti Srbije rekli da je uzalud došao u Srbiju jer je „naređenje" u vezi s bosanskim Muslimanima došlo „od najvišeg".[183]

Takva odluka doneta je, po svemu sudeći, zahvaljujući pritisku međunarodne zajednice, u kombinaciji

179 Od momenta zarobljavanja do puštanja na slobodu, muškarci iz Žepe su bili izloženi torturi, seksualnom nasilju, nečovečnom postupanju, ponižavanju, izgladnjivanju i pljački, dok su tri logoraša umrla od posledica zlostavljanja. Detaljno o zarobljavanju i boravku muškaraca iz Žepe u logorima u Srbiji videti u FHP, Dosije „Šljivovica i Mitrovo Polje", dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/12/Dosije_Sljivovica_u_Mitrovo_polje.pdf

180 Presretnut razgovor između pripadnika VRS i izvesnog predstavnika vlasti u Srbiji, dok. pred. br. P345; *Tolimir,* Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Tolimir* od 12. decembra 2012. godine, par. 675.

181 Presretnut razgovor Ljubiše Beare, dok. pred. br. P1381a, *Popović*; Prvostepena presuda *Popović* od 10. juna 2010. godine, Tom 1, par. 735. Postoje indicije da je Srbija ipak dozvolila pripadnicima VRS da dolaze u logore i ispituju zarobljenike. Uprava bezbednosti Glavnog štaba VRS je 10. avgusta 1995. godine uputila dopis, koji je potpisao Ljubiša Beara, načelnik za bezbednost Glavnog štaba VRS-a, Ministarstvu pravosuđa Republike Srpske i Resoru državne bezbednosti (RDB) Srbije, u kojem se konstatuje da su VJ i MUP Republike Srbije zarobili određeni broj vojnika Armije BiH iz Žepe. U istom dokumentu se navodi da je VRS u stalnom kontaktu sa RDB Srbije, koji je formirao štab u Užicu u cilju ispitivanja zarobljenika o njihovom učešću u zločinima koji su počinjeni nad Srbima na prostoru Žepe. Cilj VRS je navodno bio da se zarobljenici iz Srbije prebace u zatvor u Foči, a da se zatim od njih uzmu izjave kojima se potvrđuju zločini izvršeni nad Srbima. Takođe, VRS je u tom cilju formirala tim na čelu sa Zoranom Čarkićem u cilju uzimanja izjava od zarobljenika, a pozvala je da to isto učini i Republika Srbija. Iz navedenog se može zaključiti da je VRS pritiskala Srbiju da im predaju zarobljenike u cilju dokumentovanja navodnih zločina koje je Armija BiH izvršila nad Srbima u Podrinju. Međutim, iako Republika Srbija nije predala VRS-u ni jednog od zarobljenih muškaraca sa prostora Žepe, na sebe je preuzela obavezu da ispita zarobljenike, pritom postupajući suprotno svojim međunarodnim obavezama. Videti Glavni štab VRS, Uprava bezbjednosti str. pob. Br. 12/46-547/95 od 10. avgusta 1995. godine, HlcIndexin: 038-4163-1; Svedočenje Milana Vojinovića, 22. jula 2008. godine, str. 23748-9, *Popović.*

182 Intervju Momčila Perišića, dok. pred. br. P802, str. 27, *Perišić.*

183 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Popović* od 10. juna 2010. godine, Tom II, par. 1291.

sa oportunizmom političkog vrha Srbije. U vreme pada Žepe, predstavnicima međunarodne zajednice je bivalo sve jasnije da su nestali muškarci iz Srebrenice zapravo ubijeni od strane VRS.[184] Dostupni dokazi sugerišu i da su relevantne međunarodne organizacije, poput Visokog komesarijata UN za izbeglice (UNHCR), bile upoznate sa praksom deportacije izbeglica iz Srebrenice neposredno nakon prvih slučajeva opisanih u Dosijeu.[185] Na molbu Hasana Muratovića, ministra u vladi BiH zaduženog za odnose sa UN-om, kao i iz zabrinutosti za sudbinu muškaraca i dečaka iz Žepe, tadašnji specijalni izaslanik Evropske unije za bivšu Jugoslaviju Carl Bildt je sa predsednikom SRJ Slobodanom Miloševićem pregovarao o „garantovanju sigurnosti" Bošnjacima iz ove pale enklave „ako i kada pređu preko granice".[186] Bildt je ove pregovore sa Miloševićem opisao u svojim memoarima:

> Postojao je izvestan rizik da će Milošević obavestiti Mladića o tome šta se dešava, čime bi masakr po šumama i brdima postao neizbežan [...] Ispričao sam mu [Miloševiću] kakvo je stanje kod Žepe [...] Milošević je u tome vrlo brzo uočio jednu političku mogućnost. Nameravao je da odmah dâ upute graničarima da priteknu u pomoć vojnicima [muškarcima iz Žepe], koji će se smatrati izbeglicama.[187]

Da je promena prakse Srbije rezultat političke odluke, odnosno da je Milošević uslišio molbe međunarodne zahednice, vidljivo je i iz činjenice da je već 31. jula 1995. godine, odmah nakon sastanka sa Bildtom, 16. granični bataljon VJ uspostavio Komisiju za prijem izbeglica iz Žepe, pre nego što je prvi veliki talas ovih ljudi uopšte stigao na teritoriju Srbije.[188]

Odgovornost Republike Srbije

Deportacijom izbeglica iz Srebrenice oružanim snagama Republike Srpske, Srbija je potencijalno izvršila niz povreda međunarodnog prava, između ostalog povredu Konvencije o izbeglicama, ali je počinila i zločine prema međunarodnom pravu – ratni zločin, zločin protiv čovečnosti i genocid.

Prema UN Konvenciji o statusu izbeglica čija je Srbija ugovornica,[189] „nijedna država ugovornica neće proterati ili vratiti silom, na ma koji način to bilo, izbeglicu na granice teritorije gde bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, vere, državljanstva, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili njegovih političkih mišljenja".[190]

184 Svedočenje Rupert Anthony Smith, 22. mart 2011. godine, str. 11597, *Tolimir;* Carl Bildt, „Zadatak mir", Radio B92, Beograd 1999, str. 106.

185 Robert Block, „'River killings' shed light on scale of horror after the fall of Srebrenica", *Independent,* 24. jul 2017. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/world/river-killings-shed-light-on-scale-of-horror-after-the-fall-of-srebrenica-1593105.html

186 Carl Bildt, „Zadatak mir", Radio B92, Beograd 1999, str. 115.

187 *Ibid*, str. 115-116.

188 Branko Gajić, 11. mart 2010. godine, str. 10884, *Perišić*; Spisak muškaraca koji su prešli Drinu, dok. pred. br. P111, *Tolimir*.

189 Konvencija o statusu izbeglica sačinjena je u Ženevi 28. jula 1951. godine, a stupila je na snagu 22. aprila 1954. godine (*Službeni list FNRJ* – Međunarodni ugovori, br. 7/60).

190 Član 33 Konvencije o statusu izbeglica, dostupno na http://www.unhcr.rs/media/1951RefugeeConventionSer.pdf

Kada je reč o odgovornosti za zločine prema međunarodnom pravu, odnosno odgovornosti Srbije za učešće u masovnim kršenjima ljudskih prava u Srebrenici izručivanjem izbeglih muškaraca izvršiocima, postupanje organa Republike Srbije opisano u Dosijeu najviše odgovara *pomaganju*, odnosno saučesništvu[191] kao obliku odgovornosti za zločine prema međunarodnom pravu.

Nijedan sud, nacionalni ili međunarodni, nije utvrđivao individualnu krivičnu odgovornost bilo kog pripadnika državnih organa Srbije i njenog rukovodstva, ali ni odgovornost sâme države za događaje opisane u ovom Dosijeu.

- **Postupak pred Međunarodnim sudom pravde**

Međunarodni sud pravde (MSP) je presudom iz 2007. godine utvrdio da je u julu 1995. godine u Srebrenici izvršen genocid[192] i proglasio je tadašnju Srbiju i Crnu Goru odgovornom za povredu Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida jer genocid u Srebrenici nije sprečila[193] i zato što nije kaznila počinioce, odnosno jer ih nije predala MKSJ.[194] Srbija je oslobođena drugih oblika odgovornosti predviđenih Konvencijom o genocidu – izvršenja, planiranja, podsticanja, pokušaja i saučesništva u genocidu.

U tom postupku, pred Sudom nisu izvedeni dokazi predstavljeni u ovom Dosijeu. O postupanju Srbije sa izbeglicama u leto 1995, BiH je u svojim podnescima ukazivala samo na zatvaranje i zlostavljanje izbeglica iz Žepe u logorima u Srbiji, ali ne i na deportaciju desetina izbeglica iz Srebrenice opisanih u Dosijeu.[195] Srbija je u svom odgovoru oštro odbacila optužbe BiH o postupanju njenih organa sa izbeglicama, tvrdeći da je ona zapravo pružila utočište izbeglim Bošnjacima:

> Nekoliko stotina Muslimana iz istočne Bosne je pobeglo na teritoriju SR Jugoslavije, tj. Republike Srbije krajem jula 1995. godine. To su ljudi koji su napustili muslimansku vojsku i zatražili zaštitu na teritoriji SR Jugoslavije. Oni su prihvaćeni na teritoriju SR Jugoslavije i pružen im je smeštaj, medicinska i druga pomoć. Ove ljude su zbrinuli predstavnici Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice.

191 Međunarodni sud pravde je u svojoj presudi pojam „saučesništvo" izjednačio sa „pomaganjem". Naime, konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida ovaj oblik učešća u genocidu naziva „saučesništvo" (*complicity in genocide*). MSP je u presudi utvrdio da pojam „saučesništvo" ne postoji u aktuelnoj pravnoj terminologiji o međunarodnoj odgovornosti država za protivpravne akte, te da on „obuhvata", odnosno da je „sličan" pojmu „pomaganje" (*aid or assistance*) kao obliku odgovornosti u međunarodnom običajnom pravu o međunarodnoj odgovornosti država za protivpravne akte. Videti Presuda MSP, Primena Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju genocida (*Bosna i Hercegovina protiv Jugoslavije*), par. 419, 420.

192 MKSJ je utvrdio da je u Srebrenici izvršen genocid u presudama u sledećim predmetima: *Blagojević i Jokić, Erdemović, Vujadin Popović i dr, Radislav Krstić, Zdravko Tolimir, Momir Nikolić, Dragan Obrenović* i *Radovan Karadžić*.

193 Presuda MSP, Primena Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju genocida (*Bosna i Hercegovina protiv Jugoslavije*), par. 438, dostupno na http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13685.pdf

194 *Ibid*, par. 449.

195 Podnesak Bosne i Hercegovine, str. 753, par. 475-476, dostupno na http://www.icj-cij.org/docket/files/91/10505.pdf

> Bilo bi apsurdno za državu koja je izvršila genocid nad Muslimanima da primi muslimanske izbeglice na svoju teritoriju i pruži im utočište.[196]

MSP je u presudi zaključio da Srbija nije odgovorna za *izvršenje* genocida jer „Vojska SRJ nije učestvovala u masakrima, niti je političko vođstvo SRJ učestvovalo u pripremi, planiranju ili na bilo koji način u izvršenju masakra",[197] odnosno jedinice koje su izvršile genocid nisu bile *de jure*[198] niti *de facto*[199] organi SRJ. „Delikatnije pitanje",[200] kako je naveo Sud, je bilo da li je Srbija odgovorna po drugom obliku odgovornosti – za saučesništvo (pomaganje) u genocidu. Da bi se utvrdila odgovornost države za saučesništvo u genocidu, Sud je morao utvrditi ispunjenost dva uslova:[201]

1) Da je Srbija pomagala izvršiocima; i
2) **Da je Srbija znala, u trenutku pružanja pomoći, da izvršioci planiraju ili već vrše ubistva sa *specijalnom* (genocidnom) *namerom* potpunog ili delimičnog uništenja Bošnjaka iz Srebrenice.**

Što se tiče prvog uslova – pomoći – MSP je u presudi već utvrdio da je „nesumnjivo SRJ pružala značajnu političku, vojnu i finansijsku pomoć Republici Srpskoj i VRS-u, počevši mnogo pre tragičnih događaja u Srebrenici, koja se nastavila i tokom tih događaja".[202] Analizom drugog uslova, Sud je zaključio da nema odgovornosti Srbije za saučesništvo jer „nije konačno utvrđeno da je, u kritično vreme, SRJ pružala pomoć počiniocima genocida ***sa znanjem*** da će pružena pomoć biti korišćena za izvršenje genocida".[203]

Ipak, osim utvrđivanja (višeg stepena i težeg za dokazivanje) znanja o ubijanjima Srebreničana sa genocidnom namerom, za ovaj Dosije i za dokazivanje drugih povreda međunarodnog prava relevantni su i manje specifični nivoi znanja o zločinima nakon pada Srebrenice, ali i tokom celog rata u BiH. Na primer, za povredu zabrane izručenja prema Konvenciji o izbeglicama, potrebno je pokazati da su organi Republike Srbije znali da bi izbeglicama bili ugroženi život ili sloboda u Republici Srpskoj, dok je za odgovornost za zločine prema međunarodnom pravu potrebno pokazati da su organi Republike Srbije znali da oružane snage Republike Srpske vrše ratne zločine i zločine protiv čovečnosti nad bošnjačkim muškarcima.[204]

196 Podnesak Srbije, 23. jul 1997. godine, str. 291-292, dostupno na http://www.icj-cij.org/docket/files/91/10503.pdf, pristupljeno dana 15. juna 2017. godine.
197 Presuda MSP, Primena Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju genocida (*Bosna i Hercegovina protiv Jugoslavije*), par. 386.
198 *Ibid*, par. 395.
199 *Ibid*, par. 413.
200 *Ibid*, par. 418.
201 *Ibid*, par. 420-421.
202 *Ibid*, par. 422.
203 *Ibid*, par. 423.
204 Član 16 Nacrta članova o međunarodnoj odgovornosti država za protivpravne akte [International Law Commission, Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, November 2001, Supplement No. 10 (A/56/10), chp.IV.E.1]. Videti i Presuda MSP, Primena Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju genocida (*Bosna i Hercegovina protiv Jugoslavije*), par. 421.

Dodatni dokazi o tome šta je rukovodstvo Srbije znalo u vezi sa događajima u Srebrenici izneti su tek četiri godine nakon presude MSP, tj. 2011. godine u prvostepenoj presudi MKSJ protiv bivšeg načelnika Generalštaba Srbije, Momčila Perišića.[205] Važno je napomenuti da je Perišić, između ostalog, bio optužen za pomaganje zločina u Srebrenici, međutim ne za pomaganje genocida, već ratnog zločina i zločina protiv čovečnosti. Stoga, za razliku od postupka pred MSP, na suđenju pred MKSJ izvedeni dokazi nisu bili fokusirani isključivo na Perišićevo znanje kao načelnika Generalštaba o genocidu u Srebrenici (znanje o genocidnoj nameri), već na njegovu upoznatost sa zločinima u Srebrenici, ali i tokom rata u BiH.

Šta je Srbija znala?

U daljem tekstu Dosijea daje se pregled onoga što je Srbija – njeno rukovodstvo i pripadnici državnih organa – znala o zločinima vojske i policije bosanskih Srba nad Bošnjacima u istočnoj BiH pre i nakon pada Srebrenice u julu 1995. godine, uz naglasak da se radi samo o delu najznačajnijih informacija do kojih je FHP došao.

1. Srbija je znala da su uhvaćeni muškarci izbegli iz Srebrenice

Pripadnici stanice milicije Srbije za kontrolu prelaska državne granice su za svakog muškarca kojeg su predali organima Republike Srpske znali da dolazi iz Srebrenice. U svim zapisnicima za grupu ili pojedinačno uhapšenog i potom predatog muškarca izričito je navedeno da oni imaju prebivalište u Srebrenici.[206] Osim toga, u jednom od zapisnika uhvaćeni muškarci označeni su kao „lica muslimanske nacionalnosti koja su izbegla iz Srebrenice“.[207]

205 Drugostepenom presudom MKSJ od 28. februara 2013. godine Momčilo Perišić je u potpunosti oslobođen krivične odgovornosti. Međutim, drugostepenom presudom nisu ukinuti nalazi prvostepenog veća u pogledu znanja o zločinima u Srebrenici koje je imao Momčilo Perišić, kao načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije, u vreme događaja opisanih u Dosijeu.

206 Videti Zapisnik o primopredaji lica muslimanske nacionalnosti na graničnom prelazu Ljubovija, broj 28-193/95 od 20. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00422.E, *Popović,* videti Prilog 2*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari na graničnom prelazu Bajina Bašta broj 28-239/95 od 21. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00423, *Popović,* videti Prilog 3*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-242/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00430, *Popović,* videti Prilog 5*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-199/95 od 26. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00435, *Popović,* videti Prilog 6*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-203/95 od 29. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00437, *Popović,* videti Prilog 7*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-205/95 od 30. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00441, *Popović,* videti Prilog 8*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-252/95 od 31. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00442, *Popović,* videti Prilog 9*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-210/95 od 1. avgusta 1995. godine, dok. pred. br. 4D00447, *Popović,* videti Prilog 10.

207 Videti Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj: 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević.*

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, nadležni SUP-ovi, Državna bezbednost i Generalštab VJ su izveštavani o hapšenjima i predaji muškaraca iz Srebrenice oružanim snagama Republike Srpske.[208]

2. Srbija je znala da Bošnjacima preti opasnost od vojske i policije bosanskih Srba

Znanje organa Republike Srbije o tome da Bošnjacima generalno preti opasnost po život ili slobodu u rukama oružanih snaga Republike Srpske je relevantno za dokazivanje kršenja Konvencije o statusu izbeglica, ali i zločina kažnjivih po međunarodnom pravu. Ovaj odeljak se zato bavi znanjem o položaju bošnjačkih muškaraca tokom rata u BiH uopšte, dok će se poseban odeljak baviti znanjem Republike Srbije konkretno o događajima u Srebrenici.

Danas je javno dostupan veliki broj dokaza koji bez sumnje pokazuju da je rukovodstvo Srbije bilo u potpunosti i pravovremeno informisano o događajima u ratu u BiH i o zločinima oružanih snaga Republike Srpske protiv bošnjačkih civila. Na primer, ti dokazi pokazuju da je Državna bezbednost MUP-a RS redovno izveštavala rukovodstvo Srbije o ratnim dešavanjima – postojao je specijalni „crveni telefon" sa direktnom linijom između predsednika SRJ i Državne bezbednosti MUP-a Srbije, čija je svrha bila obaveštavanje o ratu;[209] Upravi bezbednosti Generalštaba VJ su tokom rata prosleđivane informacije i izveštaji obaveštajnih i bezbednosnih organa VRS,[210] a Uprava bezbednosti i Obaveštajna uprava su slale Generalštabu VJ dnevne i nedeljne izveštaje;[211] mnoštvo transkripata presretnutih razgovora između vojnih i policijskih starešina Srbije i onih Republike Srpske pokazuju da su se strane konsultovale, izveštavale o operacijama i razgovarale o zločinima;[212] o zločinima u BiH je rukovodstvo Srbije raspravljalo i na sednicama Vrhovnog saveta odbrane;[213] međunarodne organizacije za ljudska prava su izveštavale o zločinima u BiH;[214] Savet bezbednosti UN je doneo niz

208 Videti Dnevni operativni izveštaj 15. graničnog bataljona VJ poslat Generalštabu VJ, 16. jul 1995. godine, str. 2, dok. pred. br. P4403, *Karadžić,* videti Prilog 1*;* Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj: 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević.*

209 Svedok B-179: T. na str. 26594-26595 str. 111, međupresuda *Milošević*; General Vasiljević: T. na str. 15908-15910, 16263.

210 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1535., 1400–1403, 1427–1432.

211 *Ibid,* par. 1392, 1396, 1400.

212 Videti presretnute razgovore, dok. pred. br. P00613, *Milošević.*

213 Stenografske beleške sa 6. sednice VSO, održane 9. decembra 1992. godine, str. 17–18, dok. pred. br. P788, *Perišić;* Stenografske beleške sa 8. sednice VSO, 12. mart 1993. godine, str. 45, dok. pred. br. P2692, *Perišić.*

214 Videti npr. Izveštaj specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava Tadeusza Mazowieckog o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije, 28. avgust 1992. godine, dok. pred. br. P2349, *Perišić;* Izveštaj specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava Tadeusza Mazowieckog o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije, 27. oktobar 1992. godine, dok. pred. br. P2440, *Perišić* ; Izveštaj specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava Tadeusza Mazowieckog o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije, 17. novembar 1992. godine, dok. pred. br. P2441, *Perišić*; Izveštaj specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava Tadeusza Mazowieckog o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije, 10. februar 1993. godine, dok. pred. br. P2442, *Perišić*; Izveštaj specijalnog izvestioca Komisije za ljudska prava Tadeusza Mazowieckog o stanju ljudskih prava na teritoriji bivše Jugoslavije, 5. maj 1993. godine, dok. pred. br. P2443, *Perišić;* Human Rights Watch, War Crimes in Bosnia-Hercegovina: Bosanski Samac, april 1994; Amnesty International, Bosnia and Herzegovina: Gross abuses of basic human rights, oktobar 1992; Amnesty International, Bosnia and Herzegovina: Rape and sexual abuse by armed forces, januar 1993.

rezolucija u kojima izražava zabrinutost zbog zločina nad Bošnjacima[215] i o tome direktno obaveštavao rukovodstvo SRJ;[216] itd.

Osim toga, MKSJ je već 24. jula 1995. godine podigao zajedničku optužnicu protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića za genocid, zločine protiv čovečnosti i ratne zločine počinjene nad civilnim stanovništvom na čitavom području BiH[217] i ona je službeno dostavljena zajedno sa nalogom za hapšenje vlastima SRJ u Beogradu.[218] Takođe, o optužnici i njenom sadržaju su opsežno izveštavali mediji u Srbiji.[219]

MKSJ je nesporno utvrdio da je rukovodstvo Srbije, odnosno Generalštab VJ bio svestan diskriminatorne namere i kažnjivog ponašanja VRS, ne samo u Srebrenici, već i na drugim mestima u BiH.[220]

Međutim, za utvrđivanje odgovornosti organa Republike Srbije za deportaciju izbeglica, čak važnije od nivoa znanja koje je Srbija imala o karakteru rata u BiH i opasnosti koja je pretila Bošnjacima, jeste način na koji su se organi Srbije odnosili prema izraženom strahu uhvaćenih muškaraca. Naime, „ustanovljavanje izbegličkog statusa [...] pre svega podrazumeva *procenu izjave lica* koje se prijavljuje za izbeglički status, a ne donošenje suda o situaciji u zemlji njegovog porekla“.[221] Imajući u vidu da su se pojedine izbeglice u rukama policije Srbije teško samopovređivale „kako bi izbegli vraćanje” (o čemu je stanica milicije Bajina Bašta izvestila i MUP Srbije),[222] izvesno je da su uhvaćene izbeglice iz Srebrenice osećale ogroman strah od oružanih snaga Republike Srpske i da su organi Republike Srbije, uključujući one najviše, to znali.

3. Srbija je znala da se muškarci koje je predala MUP-u Republike Srpske odmah prosleđuju VRS

Sve deportovane izbeglice čijim se sudbinama ovaj Dosije bavi, policija Republike Srbije predala je graničnoj policiji Republike Srpske. Zatim je granična policija Republike Srpske njih u kratkom roku

215 Na primer, Rezolucija 752 SB UN, 15. maj 1992. godine; Rezolucija 757 SB UN, 30. maj 1992. godine; Saopštenje predsednika SB UN, 4. avgust 1992. godine; Rezolucija 771 SB UN, 13. avgust 1992. godine, str. 1; Rezolucija 780 SB UN, 6. oktobar 1992. godine; Rezolucija 808 SB UN, 22. februar 1993. godine; Rezolucija 827 SB UN, 25. maj 1993. godine; Rezolucija 941 SB UN, 23. septembar 1994. godine.

216 Stenografske beleške sa sednice Saveta za usaglašavanje stavova o državnoj politici, 18. avgust 1992. godine, str. 18; dok. pred. br. P2883, *Perišić.*

217 Optužnica MKSJ protiv Radovana Karadžića i Ratka Mladića, 24. jul 1995. godine, dok pred. br. P1628, *Perišić*.

218 Nalog MKSJ za hapšenje Ratka Mladića, 25. jul 1995 (upućen SRJ), dok. pred. br. P1630, *Perišić;* Dopis upućen SRJ zajedno s Nalogom MKSJ za hapšenje Ratka Mladića, 26. jul 1995. godine, dok. pred. br. P1632, *Perišić.*

219 Videti na primer Mirko Klarin, „Karadžić, Mladić i Martić optuženi za ratne zločine”, *Naša Borba,* 26. jul 1995. godine; Dragica Veljković, „Pravo u senci politike”, *Večernje Novosti,* 26. jul 1995. godine; Mirko Klarin, „Vrhunska vlast - vrhunska odgovornost”, *Naša Borba,* 27. jul 1995. godine.

220 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1541, 1484–1487.

221 Priručnik o procedurama i kriterijumima za utvrđivanje izbegličkog statusa, Kancelarija Visokog komesara UN za izbeglice, par. 37 (U.N. Doc. HCR/1P/4/Eng/REV.2).

222 Videti Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj: 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević.*

prosleđivala VRS-u. Međutim, imajući u vidu frekventnost i rutinu operacije, FHP veruje da je izvesno da je policija Republike Srbije, u najmanju ruku, znala da će ti muškarci biti odmah predati VRS-u.

Naime, u zapisnicima o primopredaji muškaraca iz Srebrenice zabeležena su i vremena primopredaja. U nekim slučajevima predaja na liniji MUP Srbije – MUP Republike Srpske neposredno je prethodila predaji iz ruku MUP-a Republike Srpske – VRS-u.[223] U drugim slučajevima unosi vremena u zapisnicima su nelogični, jer iz njih proizlazi da se predaja iz ruku MUP-a Republike Srpske u ruke VRS-a dogodila pre nego što je MUP Srbije iste osobe uopšte predao MUP-u Republike Srpske.[224] FHP iz toga zaključuje da su granične policije dve strane samo formalno poštovale radni protokol po kojem se predaja vrši među graničnim policijama, pa otud i fingirani unosi, a da je sve vreme bilo poznato da se deportovani muškarci zapravo predaju VRS-u.

Jedinstven dokaz koji dokumentuje operaciju deportacije izbeglih Srebreničana je izveštaj od 23. jula 1995. godine, kojim komandir Stanice milicije Bajina Bašta za kontrolu prelaska državne granice Risto Šeovac obaveštava MUP Republike Srbije, SUP Užice i načelnika Centra državne bezbednosti u Užicu o predaji grupe osmorice izbeglih Bošnjaka MUP-u Republike Srpske.[225] U tom obaveštenju Šeovac ističe da je postupak predaje Srebreničana izvršen „u skladu sa dogovorom sa radnicima Centra državne bezbednosti“ Užica i posebno relevantno je to što je obaveštenje šifrovano oznakom „akcija ’Drina’“.

FHP u dostupnoj dokumentarnoj građi nije pronašao druga dokumenta sa oznakom akcija „Drina,“ osim direktive za upotrebu Vojske Jugoslavije, Vojske RS i Srpske vojske Krajine (SVK) pod nazivom Plan „Drina“, koji je označen kao državna tajna.[226] Ovaj dokument je izrađen u novembru 1993. godine i predstavlja jedinstveni ratni plan za tri savezničke vojske (VJ, VRS i SVK).[227] U planu su opisani

223 Uporediti Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i novaca između Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-242/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00430, *Popović* (videti Prilog 5) i Potvrdu Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-49/95 od 24. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00431, *Popović.*

224 Uporediti na primer Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Ljubovija i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-210/95 od 1. avgusta 1995. godine, dok. pred. br. 4D00447, *Popović* (videti Prilog 10) i Potvrdu Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-57/95 od 1. avgusta 1995. godine, dok. pred. br. 4D00445, *Popović* (Predaja MUP Republike Srpske-VRS u 11h, a predaja MUP Srbije-MUP Republike Srpske u 12h). Uporediti takođe Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari između Stanice milicije za kontrolu državne granice Bajina Bašta i Stanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 28-252/95 od 31. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00442, *Popović* (videti Prilog 9) i Potvrdu sStanice policije za kontrolu prelaska državne granice Bratunac broj 01/2-4.3-56/95 od 31. jula 1995. godine, dok. pred. br. 4D00443, *Popović* (Predaja MUP Republike Srpske-VRS u 13h, a predaja MUP Srbije-MUP Republike Srpske u 14:10h).

225 Zapisnik o izvršenoj primopredaji lica i stvari u OUP-u Bajina Bašta, broj: 28-744 od 23. jula 1995. godine, dok. pred. br. P3137, *Blagojević.*

226 Direktiva za upotrebu Vojske Jugoslavije, Vojske RS i Srpske vojske Krajine (Plan „Drina“), dok. pred. br. P215, *Perišić.*

227 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1306.

glavni zadaci VJ, VRS i SVK u slučaju agresije spolja.[228] Prema tom Planu, jedan od zadataka VJ je bio da „sadejstvuje (sa) VRS u razbijanju muslimanskih snaga u dolini r. Drina,"[229] dok je jedan od zadataka VRS-a bio: „U sadejstvu sa VJ razbiti i uništiti muslimanske oružane snage u enklavama."[230]

Planom „Drina" je predviđeno *da se njegova razrada vrši „pod tajnim nazivom 'Drina'"*,[231] odnosno da se dalja naređenja, instrukcije i akcije označavaju tim nazivom, zbog čega FHP i navedeni izveštaj Stanice milicije Bajina Bašta za kontrolu prelaska državne granice koji nosi oznaku „akcija 'Drina'" dovodi u vezu sa planom „Drina".

MKSJ je utvrdio da je u skladu sa ovim Planom postupala VRS, ali ne i VJ.[232] I pored toga, FHP smatra da bi istražni organi trebalo da posvete posebnu pažnju navedenom izveštaju označenom šifrom „akcija ‚Drina'", bez obzira na to da li on predstavlja deo plana „Drina" ili ne, jer se radi o jedinstvenom dokumentu koji pokazuje: (1) da su se deportacije odvijale u okviru operacije koja je imala svoj kodni naziv; i (2) da je u okviru te operacije postojala linija izveštavanja prema najznačajnijim organima bezbednosti Republike Srbije.

4. Srbija je znala da se muškarci iz Srebrenice sistematski ubijaju

Mnoštvo dokaza nesporno utvrđuje da su organi Republike Srbije bili detaljno informisani o događajima i zločinima tokom rata u BiH. Međutim, na strani Republike Srbije je postojala posebna zainteresovanost za događaje u istočnoj Bosni, naročito u Srebrenici, barem zbog geografske blizine ove enklave Srbiji.[233] Zbog toga je značajno uvećan broj oružanih snaga Srbije duž granice sa Republikom Srpskom na Drini pred napad VRS na Srebrenicu,[234] a zbog toga je i redovno praćena situacija.

Jedan od zadataka kontraobaveštajnog odeljenja pri Upravi bezbednosti bio je i da prati situaciju u Srebrenici kako bi utvrdilo „da li će biti talasi izbeglica koje bi posle onda trebalo tretirati u skladu sa međunarodnim pravom".[235]

---

228 Opšti cilj plana bio je sledeći: odbraniti teritorijalni integritet srpskih država zapadno od r. Drine i r. Dunav i SRJ, zaštititi srpski narod od genocida, osloboditi delove srpskih teritorija sa većinskim srpskim stanovništvom, stvoriti uslove za uspostavljanje jedinstvene države srpskog naroda, sprečiti stvaranje velike hrvatske i kompaktne islamske države na prostorima bivše Jugoslavije. Direktiva za upotrebu Vojske Jugoslavije, Vojske RS i Srpske vojske Krajine (Plan „Drina"), str. 7, dok. pred. br. P215, *Perišić.*

229 Direktiva za upotrebu Vojske Jugoslavije, Vojske RS i Srpske vojske Krajine (Plan „Drina"), str. 9, dok. pred. br. P215, *Perišić.*

230 *Ibid.*

231 *Ibid.*

232 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1312.

233 Svedočenje Miodraga Simića, bivšeg načelnika Prve uprave Generalštaba VJ, 25. februar 2010. godine, str. 10095, *Perišić*; Svedočenje Branka Gajića, bivšeg načelnika Kontraobaveštajnog odeljenja pri Upravi bezbednosti JNA i VJ, 12. mart 2010. godine, 10944, *Perišić.*

234 Videti Naređenje načelnika Generalštaba VJ Komandi 2. armije, 21. jun 1995. godine, dok. pred. br. P2761, *Perišić.*

235 Svedočenje Branka Gajića, bivšeg načelnika Kontraobaveštajnog odeljenja pri Upravi bezbednosti JNA i VJ, 12. mart 2010. godine, 10962, *Perišić.*

Dokazi pokazuju da je Generalštab VJ od početka jula 1995. godine redovno izveštavao i pratio razvoj događaja u Srebrenici.[236]

14. jula 1995. godine, predsedavajući Saveta bezbednosti UN je izdao saopštenje u kojem ukazuje na informacije o „ubijanju nedužnih civila" u Srebrenici i osuđuje „neprihvatljivu praksu etničkog čišćenja".[237] Misija SRJ pri UN je istog dana poslala telegram rukovodstvu SRJ u kom ga izveštava o saopštenju Saveta bezbednosti.[238]

Prema izjavi tadašnjeg načelnika Generalštaba VJ Momčila Perišića, on je prvi put saznao za masovna ubistva u Srebrenici od Slobodana Miloševića, na sastanku održanom u Miloševićevom kabinetu **između 15. i 20. jula 1995. godine** [kada se već vrše prve deportacije izbeglica iz Srbije].[239] Kako je izjavio:

> Kada sam saznao od Miloševića da se desio gnusan zločin, verovali ili ne, ja od tada do dana današnjeg nisam hteo ništa ni da spoznajem o tome. Ja sam se distancirao od toga jer je to nepojmljivo da se tako nešto dešava [...] na kraju 20. i početku 21. veka.[240]

Dan nakon deportacije pete grupe izbeglica, 24. jula 1995. godine, Perišić i Milošević su se sastali sa Mladićem i tada se Milošević požalio: „Jako veliku štetu su nam napravile Srebrenica i Žepa."[241]

MKSJ je zaključio da je Generalštab VJ još 13. jula 1995. godine, dva dana pre prvih zabeleženih deportacija, bio svestan navoda o zločinima u Srebrenici.[242]

- **Medijski izveštaji**

Nezavisno od zvaničnih obaveštajnih i diplomatskih izveštaja koji pokazuju da je rukovodstvo Srbije u vreme deportacija već znalo za ubistva muškaraca iz Srebrenice, organi Republike Srbije su takve informacije dobijali iz međunarodnih, ali i nacionalnih medija.

236 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1538. Videti na primer Obaveštajni izveštaj 2. uprave Generalštaba VJ, 7. jul 1995. godine, str. 1, dok. pred. br. D214, *Perišić;* Obaveštajni izveštaj 2. uprave Generalštaba VJ, 9. jul 1995. godine, dok. pred. br. D216, *Perišić*; Obaveštajni izveštaj 2. uprave Generalštaba VJ, 12. jul 1995. godine, dok. pred. br. D220, *Perišić*; Obaveštajni izveštaj 2. uprave Generalštaba VJ, 13. jul 1995. godine, dok. pred. br. D222, *Perišić*.
237 Zapisnik sa 3554. sednice Saveta bezbednosti UN, 14. jul 1995. godine, dok. pred. br. P2502, *Perišić*.
238 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1560.
239 *Ibid,* par. 1544; Transkript razgovora s Perišićem, 3. decembar 2003. godine, str. 27, dok. pred. br. P802, *Perišić*.
240 Transkript razgovora s Perišićem, 19. decembar 2003. godine, str. 19, dok. pred. br. P807, *Perišić*.
241 Odlomak iz Dnevnika Ratka Mladića, 24. jul 1995. godine, str. 229, dok. pred. br. P2783, *Perišić*.
242 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Perišić* od 6. septembra 2011. godine, par. 1578.

Perišić je tokom razgovora s predstavnicima tužilaštva priznao da „kad je Mladić ušao u Srebrenicu, to se znalo i bilo je preko televizije javno predstavljeno i ovde i u svetu".[243] Čelnici obaveštajnih službi su takođe potvrdili da su informacije o ubijanjima u Srebrenici videli u medijima.[244]

Međutim, pored međunarodnih, i nacionalni mediji u Srbiji su izveštavali o napadu na Srebrenicu, ali i o zločinima koje je VRS činila nakon pada enklave. U delu koji sledi dati su samo ilustrativni primeri izveštavanja medija iz tog perioda:

12. jul, *Naša Borba*: „Predstavnici humanitarnih organizacija saopštili [...] da je Srebrenica 'potpuno prazna' i da na hiljade bosanskih Muslimana, strahujući od napada bosanskih Srba, beži iz Srebrenice."[245]

13. jul, *Radio BBC:*

Voditelj: „Na vezi je Jovan Zametica, portparol Radovana Karadžića, vođe bosanskih Srba. Gospodine Zametica, zar nije to što radite nehumano?" Zametica: „Pa, gospodine Humphreys, daću Vam dobar predlog. Zašto ne biste konačno nekad krivili UN, a ne Srbe?"

Voditelj: „Zato što nije UN taj koji odvaja muškarce od svojih porodica, stavlja ih na autobuse i odvaja od kuća. Zato."

Zametica: „Pa, u vezi sa tim ću vam reći da muškarce odvajamo od žena, dece i staraca sa veoma dobrim razlogom. [...] Mi prosto želimo da ispitamo te muškarce, da saznamo da li je neko od njih odgovoran za masakre [nad srpskim civilima u okolini Srebrenice]."

Voditelj: „Dakle zato se svi muškarci, od 16 godina do staraca, odvajaju od svojih porodica. Ne samo neki [...], već svi ti muškarci?"

Zametica: „Pa, mi želimo da izvršimo temeljnu istragu, a ako ste nezadovoljni mojim odgovorom, dobro. [...] Možda je bolje da pređemo na važnije teme."[246]

14. jul, *Independent*: „Prva grupa izbeglica iz Srebrenice stigla je juče u Tuzlu [...] Uplakane žene i deca [...] su rekli da su srpski vojnici odveli neke muškarce iza zgrade i da su se posle čuli pucnji. [...] Vojnosposobni muškarci su odvedeni od strane bosanskih Srba za, kako su tvrdili, 'skrining."[247]

---

243 Transkript razgovora sa Momčilom Perišićem, 19. decembar 2003. godine, str. 33, dok. pred. br. P807, *Perišić.*

244 Svedočenje Branka Gajića, bivšeg načelnika Kontraobaveštajnog odeljenja pri Upravi bezbednosti JNA i VJ, 12. mart 2010. godine, 10961, *Perišić.*

245 Članak o intervenciji NATO u Srebrenici, objavljen u *Našoj Borbi*, 12. jul 1995. godine, str. 2, dok. pred. br. P1099, *Perišić.*

246 Transkript, *Radio BBC*, 13. jula 1995. godine, dok. pred. br. P6475, *Karadžić.*

247 Robert Block, „Bosnians tell of atrocities", *Independent,* 14. jul 1995. godine, dok. pred. br. P4396, *Karadžić.*

14. jul, *Naša Borba*: „Do juče po podne sa područja Srebrenice na teritoriju pod kontrolom bosanske vlade deportovano oko 14.000 Muslimana. [...] Za 7.000 ljudi se ne zna gde su, rekao je Redmond [predstavnik za štampu UNHCR], dodajući da u taj broj ulazi i oko 3.000 vojnika bosanske vlade koji se, prema njihovim pretpostavkama, kriju po okolnim šumama i brdima. [...] Oni [izbeglice] navode da snage bosanskih Srba odvajaju vojno sposobne muškarce radi ispitivanja o ratnim zločinima."[248]

15. jul, *Studio B:* Emitovana reportaža beogradskog novinara Zorana Petrovića Piroćanca koju je snimao 13. i 14. jula 1995. godine u Srebrenici i okolini. Na snimcima se, između ostalog, vide tela desetine muškaraca koja leže uz izrešetan zid skladišta poljoprivredne zadruge u Kravici.[249]

15.-16. jul, *Naša Borba:* „Bosanski Srbi zadržavaju muškarce starije od 16 godina zbog ispitivanja, ali UNHCR, po rečima Redmonda [predstavnik za štampu UNHCR], ne može da stupi u kontakt sa njima."[250]

16. jul, *Independent*: [povodom Piroćančeve reportaže]: „Video kamera [...] ispred nepoznate zgrade u Srebrenici[251] na možda četiri ili pet sekundi, ali to je bilo dovoljno vremena da se zamrzne krv u venama gledalaca. [...] Implikacija reportaže je [...] da su to bili muslimanski vojnici poginuli u borbi. Prizor je, međutim, više ličio na mesto pogubljenja po kratkom postupku nego na mesto borbi."[252]

17. jul, *Agence France-Presse:* „Ogata [Visoki komesar UN za izbeglice] je rekla da etničko čišćenje nije bilo posledica, već strategija rata. [...] Rukovodstvo bosanskih Srba je negiralo da su njihove snage počinile zverstva prilikom zauzimanja Srebrenice."[253]

---

248 Mirko Klarin,"Etničko čišćenje na dobrovoljnoj osnovi", *Borba,* 14. jul 1995. godine.

249 „Zoran Petrovic video", Youtube, 0:41 min, dostupno na https://www.youtube.com/watch?v=344e_D-Vc7g, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine. Videti i Antonela Riha, „Kako su srpski mediji izveštavali o Srebrenici 1995. godine?", *Cenzolovka,* 10. jul 2015. godine, dostupno na http://www.b92.net/info/vesti/pregled_stampe.php?nav_id=1014239, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine; Dževad Sabljaković, „Nestali snimci strave i užasa u Srebrenici", *DW,* dostupno na http://www.dw.com/bs/nestali-snimci-strave-i-u%C5%BEasa-u-srebrenici/a-15755601, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine.

250 *Naša Borba,* „ Sudbinu Srebrenice doživljava i Žepa", 15-16. jul 1995. godine.

251 U pitanju je skladište u Kravici. Videti npr. prvostepenu presudu MKSJ u predmetu *Tolimir,* par. 356, fn. 1569; Prvostepena presuda MKSJ u predmetu *Karadžić* od 24. marta 2016. godine, par. 5229, fn. 17744.

252 Robert Block, „Bodies pile up in horror of Srebrenica", *Independent,* 16. jul 1995. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/bodies-pile-up-in-horror-of-srebrenica-1591792.html, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine.

253 Izveštaj Agence France-Presse, Tuzla, 17. jul 1995. godine, dok. pred. br. D3931, *Karadžić.*

18. jul, *Naša Borba, Večernje novosti*: Prenos izjave Eme Bonino, komesarke za humanitarna pitanja Evropske komisije, da je posle pada Srebrenice „najmanje 12.000 ljudi nestalo bez traga", kao i da su viđena četiri autobusa sa mladim ljudima i ženama koji su pošli iz Srebrenice, ali „nikada nisu stigli do Tuzle ili bilo kog drugog grada na teritoriji bosanske vlade".[254]

19. jul, *Naša Borba:* „[P]redstavnik UNHCR u Ženevi Manuel Almeida de Silva juče je rekao da je prema najnovijim podacima, broj nestalih između 10.000 i 12.000, naglašavajući da je 'u ratu protiv civila u kojem se raseljavaju i ubijaju ljudi' teško potvrditi brojke."[255]

20. jul, *Independent:* „Govori se da se odmah preko Drine od uspavanog srpskog grada Ljubovije, odvija pokolj […] Prema procenama stanovnika Bratunca i *Srba iz Srbije koji su posetili to područje*, ubijeno je čak 4.000 zarobljenih muslimanskih muškaraca iz Srebrenice od strane bosanskih Srba. […] Policija bosanskih Srba strogo kontroliše granicu sa naređenjem da spreči ulazak radoznalim strancima. Ali *nisu uspeli da zaustave glasine o klanjima koja se odvijaju da pređu preko mostova na Drini u Srbiju.* […] U utorak [18. jula] dve mlade žene prešle su stari čelični most koji povezuje Bratunac i Ljuboviju na obalu Srbije […] Jedna od njih, stanovnica Srbije, rekla je da je upravo bila u poseti svom zetu, koji je pripadnik vojske bosanskih Srba: 'On i njegovi prijatelji su prilično otvoreni o tome šta se dešava', reče žena. 'Oni ubijaju muslimanske vojnike. Rekli su da su ubili 1.600 samo juče [ponedeljak 17. jul] i procenjuje da su ukupno ubili oko 4.000 ljudi."[256]

21. jul, *NIN:* „Ni posle nedelju dana od pada Srebrenice nije jasno šta se desilo sa njenim stanovnicima. Za većinu se zna da ih je vojska bosanskih Srba ukrcala u autobuse i kamione i odvezla prema Tuzli, Kladnju i drugim mestima na teritoriji koju kontroliše vlada u Sarajevu, a o hiljadama nema nikakvih pouzdanih podataka. […] U prilogu koji je emitovao Studio B vidi se nekoliko muških tela u jarku za odvod od vode, a u jednom kratkom pokretnom kadru kamera prikazuje nešto što izgleda kao hrpa leševa […] Muslimanske izbeglice u Tuzli tvrde da je prošle srede po podne i u četvrtak [12. i 13. jul] streljan veliki broj zarobljenih muškaraca. […] Glasine o masovnim egzekucijama nije bilo moguće proveriti jer Pale do sada nisu omogućile nijednoj međunarodnoj organizaciji da posete zarobljenike."[257]

22. jul, *Naša Borba:* „Izveštaji o zločinima […] počeli su da stižu sa prvim izbeglicama koje su, nakon pada Srebrenice, došle u Tuzlu. Prenoseći njihova svedočenja o ubistvima, masovnim streljanjima, klanjima, silovanjima, odvođenju muškaraca […] 'Zaveru ćutanja' prekršio

---

254 Antonela Riha, „Kako su srpski mediji izveštavali o Srebrenici 1995. godine?", *Cenzolovka,* 10. jul 2015. godine, dostupno na http://www.b92.net/info/vesti/pregled_stampe.php?nav_id=1014239, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine.

255 Naša Borba, „Ranjenici iz Srebrenice prebačeni u Tuzlu", 19. jul 1995. godine.

256 Robert Block, „'Mass slaughter in a Bosnian field knee-deep in blood'", *Independent,* 20. jul 1995. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/mass-slaughter-in-a-bosnian-field-knee-deep-in-blood-1592392.html, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine.

257 D. Č, „Grad duhova", NIN, 21. jul 1995. godine, str. 7, dok. pred. br. P1096, *Perišić.*

je holandski ministar kooperacije i pomoći u razvoju […] koji je […] javno progovorio o ’ubistvima hiljada Muslimana.“[258]

22. jul, *Independent:* „U poslednjih nekoliko dana, priče o masovnim pogubljenjima zatvorenika počele su da prelaze Drinu. Ovaj put, na nezadovoljstvo vlasti bosanskih Srba, priče su ispričali Srbi, a ne njihovi muslimanski ’neprijatelji’. Jedna Srpkinja udata za čoveka iz Bratunca tvrdi da je videla jedno od mesta pogubljenja – igralište u Bratuncu. Ona ga je opisala kao teren ’do kolena u krvi.“[259]

24. jul, *Independent*: „U danima nakon pada Srebrenice, stanovnici [Loznice] izvestili su da su videli kako se ’kamioni’ ljudi dovoze u plitke jame iskopane na drugoj strani obale i kako ih ubijaju vojnici bosanskih Srba. ’Desetine ljudi stajalo je na brdu ovde i gledalo to’, rekao je jedan Srbin iz ove oblasti koji je želeo da ostane anoniman. ’Prošle nedelje sam video, svojim očima, kako je 50 ljudi upucano dok su skakali sa zadnjeg dela kamiona u jamu.’”[260]

25. jul, *Naša Borba:* „Specijalni izvestilac UN za ljudska prava u bivšoj Jugoslaviji Tadeuš Mazovjecki juče je optužio bosanske Srbe za ’varvarske akcije’ protiv Muslimana, nakon osvajanja Srebrenice, 11. jula. ’Ti događaji zahtevaju temeljnu istragu. Ali mogu da kažem da ono što se dogodilo ne može biti opisano kao ’umereno’ kršenje ljudskih prava, već kao izuzetno ozbiljno kršenje ljudskih prava, vrlo širokih razmera’, rekao je Mazovjecki. […] Holandski pripadnici mirovnih snaga koji su ranije bili na položajima oko Srebrenice potvrdili su u nedelju [23. jul], po povratku u štab UN u Hrvatskoj, da su bili svedoci ubijanja i mučenja Muslimana od strane bosanskih Srba.“[261]

258 Mirko Klarin, „Muslimani ubijani jer su pokušali da pobegnu”, *Naša Borba,* 22. jul 1995. godine, dok. pred. br. P1103.

259 Robert Block, “At the mercy of Mladic”, *Independent,* 22. jul 1995. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/world/at-the-mercy-of-mladic-1592873.html, pristupljeno dana 14. juna 2017. godine.

260 Robert Block, „‘River killings’ shed light on scale of horror after the fall of Srebrenica“, *Independent,* 24. jul 2017. godine, dostupno na http://www.independent.co.uk/news/world/river-killings-shed-light-on-scale-of-horror-after-the-fall-of-srebrenica-1593105.html

261 Naša Borba, „Srbi se u Srebrenici ponašali varvarski“, 25. jul 1995. godine.

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
СЕКТОР ЗА ОПЕРАТИВНО-ШТАБНЕ ПОСЛОВЕ
I УПРАВА
ОПЕРАТИВНИ ЦЕНТАР
Стр.пов.бр.1-197
16.07.1995.године

ВОЈНА ТАЈНА
СТРОГО ПОВЕРЉИВО

ДНЕВНИ ОПЕРАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ

Од 06,00 ч 15.07.до 06,00 ч 16.07.1995.године

1. АКТИВНОСТИ ОРУЖАНИХ СНАГА СУСЕДНИХ ЗЕМАЉА

У оружаним снагама суседних земаља нису регистроване активности од непосредног утицаја на безбедност СРЈ.
У операцији "Спречити лет" регистровано је 22 ,а у операцији "Заштита зона безбедности" 11 а/п борбене авијације НАТО. Током дана авијација НАТО улазила је три пута у ВаП бивше БиХ и то у шире рејоне Тузле, Жепе и Србиња (Фоча).
Код ПС НАТО, ЗЕУ и 6.АФ у Јадрану није било промена у саставу, локацији и активностима.
Муслиманске снаге настављају извођење преладних и демонстративних дејстава дуж целе линије фронта.
Потврђују се подаци да је ШВК МВ завршио припреме ради наставка операције за деблокаду Сарајева. Напад МВ очекује се на правцима Високо-Илијаш и Нишићи-Вогошћа.
Делови јединица 2.К (254. и 255.бр)изводиле су безуспешне нападе на пл. Мајевици и на правцу Калесија-Мемићи ради прихвата разбијених делова 28. дивизије из Сребренице који покушавају да се пробију из окружења према Тузли. Мањи делови ове дивизије успели су се пробити у Жепу.
Команда 3.К врши попуну јединица ж/с и МТС на подручју Маглаја и Завидовића ради отпочињања напада на правцу Завидовићи-Возућа.
Делови јединица 5.К (517.бр) изводили су напад на правцу с. Штурлић-с. Комесарец, 10 км јужно од В. Кладуше.
ГС ХВО врши додатну мобилизацију в/о на подручју ХР ХБ и упућује их у јединице које држе положаје на купрешком, гламочком и граховском правцу.
Хрватска наставља са концентрацијом снага у ширем рејону Сиска доводећи два батаљона из састава 123.бр (С. Пожега).

2. СТАЊЕ НА ДРЖАВНОЈ ГРАНИЦИ

14.07. око 23,00 часова припадници МУП-а М. Зворник у с. Будишићи ухватили су два припадника МВ (поручник и војник). Код поручника је пронађен пиштољ. Оба су били у цивилном оделу. Сада су у МУП-а М. Зворник.

15.07. око 16,00 часова цивил Петровић из с. Г. Ковиљача на к. "Тробушница" 15. грб Лозница изјавио је да се код њега налази рањени муслимански војник (познаник од раније) Симоновић Решид и тражи медицинску помоћ. Петровић је изјавио да је исти из Братунца, али га је докторица у МЦ Б. Ковиљача препознала да је исти из Сребренице. Петровић је саопштио да су још 2 муслиманска војника ручали у Б. Ковиљачи и да су аутобусом кренули у М. Зворник. Рањени Решид је изјавио да у рејону с. Козлук чека још око 20-30 муслимана (жене и мушкарци) и да ће по паду мрака покушати прећи у СРЈ.

15.07. екипа посматрачке мисије УН контролисала је део д/г на рејону к. "Сјеверин" и "Рача" 17. грб Прибој. Примедби није било.

15.07. извршено је превожење рањеника из РС у ВМА са ХТ-40 у времену од 11,55-17,00 часова на маршрути Заовине-ВМА-Батајница и обратно.

15.07. према подацима Центра за ОУ Сомбор у р. Драву из Осијека је пуштен отпад, чији се доток у зону одгогорности очекује. Сазнаје се да у отпаду има и плинских боца. Предузете су мере да недође до нежељених последица.

Покушаји илегалног преласка границе

15.07. на рејону к. "Глобочица" 57. грб Урошевац, органи граничног обезбеђења ухватили су илегалног прелазника (Југословен) у покушају преласка границе из БЈРМ у СРЈ. Предат органима МУП-а Урошевац. Одузето 10 ДМ и 70 денара.

15.07. на Скадарском језеру, 10. грб Зогањ, органи граничког обезбеђења ухватили су илегалног прелазника (Албанац) у покушају преласка границе из Албаније у СРЈ. Након легитимисања, враћен је у Албанију.

3. СТАЊЕ, АКТИВНОСТИ И ПРОМЕНЕ У ЈЕДИНИЦАМА ВЈ

1. А

15.07. на једнодневну војну обуку, раздужење са војном опремом и пресаопштење ратног распореда у јединице А (36. окбр, 80. мтбр и 544. мтбр) позвано/одазвало се: 732/448 или 61% војних обвезника.

РМ

15.07. од 12,30-14,30 часова са моторном јахтом "Јадранка", Председник Савезне владе др Радоје Контић, к-дант 2. А и к-дант РМ извршили су вожњу Бока-которским заливом.

15.07. у рејону Кумбор изведена је једнодневна војна вежба по теми: "ВОСт-ови у систему ПВО зоне одговорности РМ". На вежбу позвано/одазвало се: 63/17 или 27% в/о, 15 официра, 10 подофицира, и 25 војника. Вежба оцењена врло добром оценом.

03395255

МУП Р. СРБИЈЕ
СМ за КПДГ ЉУБОВИЈА
Број: 28-193/95
Дана: 20.07.1995. године
Љ У Б О В И Ј А

З А П И С Н И К

О примопредаји лица муслиманске националности на ГП Љубовија

Састављен дана 20.07.1995. године у просторијама СМ за КПДГ Љубовија, а у вези предаје лица муслиманске националности који су извршили илегално прелажење државне границе. Лица предајемо Полицијској станици за Контролу државне границе Братунац. Ради се о следећим лицима, која су ухваћена и обрађена од оперативних радник ОУП-а Љубовија:

1.- ТЕПИЋ АХМЕТ, од оца Јусуфа, мајке Хабибе, дев.презиме Мехољић, рођен 01.11.1952. године у Сребреници, са пребивалиштем у Сребреници, улица Петрича број бб, по занимању машински инжењер, ожењен, отац троје деце, војни рок одслужио, по националности муслиман, поседује личну карту број 714/91 издата у СЈБ Сребреница и ЈМБГ: 0111952183156,

2.- Ћанић Един од оца Ибре, мајке Зејне, дев.презиме Мамић, рођен 25.08.1966. године у месту Клотијевац, СО Сребреница, са пребивалиштем у Сребреници, завршио осам разреда основне школе, ожење отац двоје деце, по националности муслиман.

Закључно са редним бројем два (2).

ЛИЦА ПРЕДАО:
Зоран Севић

ЛИЦА ПРИМИО:
Радовић Видоје

4D04-0320

Prilog 3

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Станица милиције за контролу
прелажења државне границе
БАЈИНА БАШТА
Број 28-233/95
21.07.1995. год.
БАЈИНА БАШТА

ЗАПИСНИК

О

извршеној примопредаји лица и ствари на граничном прелазу Бајина Башта

Дана 21.07.1995. године у 15.15 часова на граничном прелазу Бајина Башта, тачније на замишљеној линији разграничења извршена је примопредаја лица између радника СМ за КПДГ Бајина Башта који су извршили предају и радника Одељења СМ за КПГ Братунац у Скеланима који су извршили пријем лица са личним стварима.

Овом приликом радницима ОМ СП за КПГ Братунац у Скеланима предати су:

1. Мехмедовић Смајил од оца Бамила, рођен 30.04.1955. године у Гладовићима, општина Сребреница, са задњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе имао 40 ДМ у апоенима 2x20, док код себе није имао другог пртљага, личних исправа, осим одевних предмета које је носио на себи;

2. Муминовић Рамиз од оца Расима, рођен 4.7.1957. године у Прибидолима, општина Сребреница, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, а који је са собом носио:

   а) 2 260 ДМ у апоенима 1x500, 2x200, 8x100, 4x50, 9x20, 12x10 и старе апоена ДМ 1x20, 2x10 и 4x5 и једну новчаницу од 100 СФ.

   б) личну карту број 2971/89 издату од СУП-а Сребреница возачку дозволу рег. број 2 009 издату од СУП-а Сребреница и здравствену књижицу, све на његово име;

3. Канцетовић Бекир од оца Атифа, рођен 20.03.1958. године у Сулицама, општина Сребреница, са задњим местом пребивалишта у Сребреници који је са собом носио:

   а) 650 ДМ у апоенима 4x100, 3x50, 2x20, 4x10 и 4x5 и 220 динара (нових) у апоенима од по 10 динара (22x10)

   б) лична карта број 1047/87 издата од СУП-а Сребреница
   ла рег. број 2277 издата од СУП-а
   његово име и

4. Канцетовић Ибрахим од оца Атифа, рођен 24.2.1966. у Сулицама, општина Сребреница, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који код себе осим одевних предмета није имао другог пртљага нити докумената о идентитету.

Описана лица су од стране радника ОУП-а Б.Башта по записнику број 28-744/95 дана 21.7.1995. године предата радницима СМ за КПДГ Бајина Башта ради даље предаје државним органима Републике Српске.

Примопредају лица на граничном прелазу између СМ за КПДГ Бајина Башта извршили су Ристо Шеовац и Радојица Кијановић а лица је испред ОМ СП за КПГ Братунац у Скеланима примио Милић Перо, заједно са описаним стварима.

Лица и ствари примио:

Милић Перо

Лица и ствари предао:

Ристо Шеовац

Радојица Кијановић

Република Србија
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
СМ за КПДГ БАЈИНА БАШТА
Број: 28-264/95 — 338
23.07.1995. године
БАЈИНА БАШТА

-шифровано-
-акција "Дрина"-

—IX—

МУП-у Р. Србије
-УЗС-
ЦРДБ Ужице - Начелнику
СУП-у Ужице - ОЗС

Обавештавамо Вас да је дана 23.07.1995. године у 14,00 часова у службеним просторијама СМ за КПДГ Бајина Башта радницима ПС за КПГ Братунац - оделењу полиције Скелани извршена предаја следећих лица и ствари:

1. Ибрахимовић Хариз од оца Ђемаила рођен 17.10.1961. године у Скеланима, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе осим одевних предмета носио и 170 ДМ у апоенима 1x100, 1x50 и 1x20, 210 нових динара СРЈ у апоенима 10x20 и 2 x 5;

2. Ибрахимовић Хазим од оца Ђемаила рођен 9.5.1965. године у Скеланима, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који код себе осим одевних предмета није имао никаквог пртљага нити личних докумената;

3. Ибрахимовић Фахидин од оца Ђемаила рођен 20.10.1966. године у Скеланима, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе осим одевних предмета имао и личну карту број 1693 издату од СУП-а Сребреница на његово име;

4. Малкић Абдурахман од оца Рушида рођен 11.6.1954. године у Познановићима, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је поред одевних предмета код себе имао 100 ДМ у апоенима 1x50, 2x20 и 1x10, једну новчаницу од 100 швајцарских франака, један пиштољ марке "Застава" фабрички број С-109475 кал. 7,65 мм са једним оквиром и 7 метака истог калибра, личну карту број 654/83 издату од СУП-а Сребреница и путну исправу број БХ 650059 издату од СУП-а Сребреница све на његово име;

5. Малкић Хамдија од оца Рушида рођен 8.6.1958. године у Познановићима, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је поред одевних предмета код себе имао 255 ДМ у апоенима 1x100, 3x20, 9x10 и 1x5, један пиштољ марке "Застава" фабрички број О-272885 кал. 7,62 мм са једним оквиром и 8 метака истог калибра, личну карту број 1654/87 издату од СУП-а Сребреница и возачку дозволу издату од СУП-а Сребреница под бројем 3013 све на његово име;

6. Малкић Хамза од оца Хакије рођен 25.4.1964. године у Познановићима, са последним местом пребивалишта у Сребреници,

који је поред одевних предмета код себе имао један пиштољ марке "Збројовка" фабрички број Б-263255 кал. 6,35 мм са једним оквиром и 5 метака, 620 ДМ у апоенима 6x100, 1x20, 10 (десет) златних женских прстенова разних облика и величина, једну бисерну огрлицу, личну карту број 309/86 издату од СУП-а Сребреница и возачку дозволу број 3402 издату од СУП-а Сребреница све на његово име;

7. Салиховић Садик од оца Хакије рођен 26.6.1965. године у Сребреници, са последним местом пребивалишта у Сребреници, који је поред одевних предмета код себе имао један пиштољ марке "Застава" фабрички број 21987 кал. 7,65 мм са оквиром и 5 метака истог калибра и један нож у кожној футроли и

8. Делић Хамдија од оца Ахме рођен 25.5.1972. године у Сребреници, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе осим одевних предмета имао и једну ручну бомбу фабрички број 7202, без личних докумената.

Описана лица су 23.07.1995. године од стране радника ОУП-а Бајина Башта предата радницима ове Станице милиције у циљу предаје органима унутрашњих послова Републике Српске обзиром да су илегално ушли у СРЈ, да немају важеће путне исправе или важеће визе трећих земаља и да нема даље потребе за њиховом оперативном обрадом, па јепредаја извршена описаној полицијској станици за контролу границе уз записнике број 28-240/95 и 28-241/95.

Напомињемо да је у складу са договором са радницима ЦРДБ-а дистрибуција првих 6 лица извршена на граничном прелазу Љубовија, док су Салиховић и Делић предати на граничном прелазу Бајина Башта јер су се у међувремену самоповредили како би избегли враћање.

КОМАНДИР СМ за КПДГ
Ристо Шеовац
Р. Шеовац

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Станица милиције за контролу
прелаза државне границе
БАЈИНА БАШТА
Број 23-242/95
24.07. 1995. год.
БАЈИНА БАШТА

03395266

ЗАПИСНИК
о

[illegible] примопредаји лица и ствари између СМ за КПДГ Бајина Башта и Полицијске станице за КПГ Братунац

Дана 24.07.1995. године у 17,00 часова на [illegible] [illegible] граничног прелаза Љубовија извршена је примопредаја [illegible] и ствари која су илегално ушли у СРЈ, између радника [illegible] за КПДГ Бајина Башта који врше предају и радника Полицијске станице за КПГ из Братунца који врше пријем лица и ствари.

Овом приликом су радници СМ за КПДГ Бајина Башта [illegible] Полицијске станице за КПГ из Братунца предали:

1. Авдић Фахрудин од оца Мехмеда рођен 28.1.1970. у Осатици, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који код себе има поред одевних предмета једну грицкалицу за нокте и једну табакеру за цигарете;
2. Рахмић Мећаил од оца Суље рођен 11.1.1969. године у Запољу, општина Братунац, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе осим одевних предмета имао и 160 ДМ, у апоенима 1х50, 4х20, 3х10, личну карту број 838/87 издату од Суп-а Братунац и возачку дозволу број 4409 издату од СУП-а Братунац све на његово име;
3. Мулалић Мехо од оца [illegible] рођен 29.11.1973. године у Љубовији, са последњим местом пребивалишта у Сребреници који код себе осим одевних предмета није имао другог пртљага нити личних докумената;
4. Халиловић Ферид од оца Алије, рођен 12.[illegible].1966. године у Клотијевцу, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе осим одевних предмета имао један златан ланчић, један златан мушки прстен, четири мања [illegible] при врху, личну карту број 1425/[illegible] СУП-а Сребреница, возачку дозволу [illegible] издату од СУП-а Сребреница, војничку [illegible] број 181950 све на његово име и возачку дозволу број 4546 на име Мухић Сахиба [illegible] здравствену књижицу на његово [illegible]
5. Хусић Мухарем од оца Јахије рођен [illegible] године

у Љубовији, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који је код себе осим одевних предмета имао личну карту број 1175/89 издату од СУП-а Сребреница и радну књижицу број 695633 на његово име и једну новчаницу од 20 ДМ.

6. Рахмић Неџиб од оца Шабана рођен 10.1.1970. године у Запољу општина Братунац, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који код себе осим одевних предмета није имао другог личног пртљага нити личних докумената.

Описана лица заједно са стварима од стране радника ОУП-а Бајина Башта према записнику број 28-744/95 дана 24.07.1995. године у 16,00 часова предата радницима СМ за КПГ Бајина Башта у циљу предаје органима ун трашњих послова Републике Српске, обзиром да су на територију СРЈ ушли илегално а непоседују важеће путне исправе или визе за путовања у треће земље.

Предају лица испред СМ за КПГ Бајина Башта извршио је Ристо Шеовац а пријем лица заједно са стварима испред Полицијске станице за КПГ Братунац Видоје Радовић.

Лица и ствари примио
Видоје Радовић
(потпис)

CCLIII
БЕОГРАД

Лица и ствари предао
Ристо Шеовац
Р. Шеовац

Prilog 5

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Станица милиције за контролу
прелажења државне границе
ЉУБОВИЈА
Број 18-199/95
26.07. 1995 год.
ЉУБОВИЈА

03395270

З А П И С Н И К
О

извршеној примопредаји лица и новца између СМ за КПДГ Љубовија и ПС за КДГ Братунац

Дана 26.07.1995.године у 15,00 часова у просторијама СМ за КПДГ Љубовија извршена је примопредаја лица која су илегални ушла у СРЈ између радника СМ за КПДГ Љубовија који су лица предал и радника ПС за КДГ Братунац који су лица примили заједно са новц који је пронађен код лица:

1. Исаковић Садик, од оца Хасиба и мајке Адиле, девојачко Чеврић, рођен 27.07.1974.године у месту Орлице, СО Братун где је и настањен, завршио осам разреда основне школе, по занимању пољопривредник, неожењен, војни рок није служио;
2. Дураковић Насир, од оца Миралема, мајке Темзе, девојачко Дураковић, рођен 05.03.1971.године у Сребреници, са преби лиштем у месту Поточари СО Сребреница, завршио средњу шко по занимању техничар друмског саобраћаја, незапослен, вој рок одслужио и
3. Дураковић Емир, од оца Јахије, мајке Хане, девојачко Доли рођен 22.03.1973.године у месту поточари, СО Сребреница, где је и настањен, војни рок није служио, завршио осам ра зреда основне школе, по занимању пољопривредник.

Описана лица су од стране радника ОУП-а Љубовија предата радницима СМ за КПДГ Љубовија и при томе су предали и следеће ствар и новац који су пронашли код њих:

1.Пиштољ марке РОХМ РГ 800 калибра 6,35 мм без серијског броја с једним оквиром за исти пиштољ са три метка истог калибра;

2.Један ловачки нож;

3.Девизног новца: 1820. ДМ (у апоенима 1x500 сер.бр.В1342294Х,
- 8x100 серij.бр. АГ487719ЗА6; АД5529721Д9; ДД6187659С4; АУ2071298Д2; ДД9644316У8; АН9694021Д8; АН4546045ЛЗ; НД2401951Ј ;
- 8x50 - АГ943384133; АУ0821519А5; АН890715138; АГ4958295Д1; АЛ5745892Г2; АА8653217Д1; ЈЕ5455167Д ; КМ2863138Ј ;
- 4x20 - АН7375565К5; АН5351429А5; АГ4910078У8; АН7350642Ј2;
- 4x10 - АЈ5721525Г0; АЗ7635653К8; АЛ6300021А4; АК4737557К8;

5 (у апоенима 3x100 сер.бројева)
9798; 89Е0983922; 8800036069

Prilog 6

5. Б и Х динари: 1050 БиХ динара (у апоенима 1х1000 серијског број АА 11178505) и 1х50 серијског броја ЛД 60498566.

Допуна записника број 28-193/95. од дана 20.07.1995. године

Уз овај записник предајемо Вам и новац који је од стране ОУП-а Љубовија предат задницима СМ за КПДГ Љубовија дана 26.07.1995. год. а који је пронађен код лица приликом претреса Тепић Ахмета и Цанић Едина, који су предати ПС за КДГ Братунац дана 20.07.1995. године. Наведени новац нисмо предали са лицима јер је исти задржан у ОУП-у Љубовија.
Предајемо Вам следећи новац који је пронађен код лица, а примљен о ОУП-а Љубовија:

1. Девизни новац: 450 ДМ (у апоенима 3х100 сер.бројева АА69941330 АК1932620У9; АЈ0130678У3;
1х50 сер.броја КК3036711Х;
3х20 " АС2498747А3; ГН63246813;АС7274781
4х10 " А36542430Г9; АУ9935994А7; ДА6951719Л7; АК4005918Ј7;

2. Девизни новац: 760 ЦХФ (у апоенима 7х100 ЦХФ сер.бројева 86Е1553466; 86Д2301680;8300773813; 82У2553680; 8901758531; 86А0259391;91П0652270;
1х50 ЦХФ сер.броја- 88У0745394;
1х10 " " - 87Г0147737;

3. Девизни новац: 17000АЦХ (у апоенима од 17х1000 сер.бројева И423159Л; А367545Е; Х824722Х; Б188245Е;Ц613365Ј; И205783Г; Ј152501Г; Д907032М; Х505909Ц;Ц423352И; Ј498141Ц; И942075Н; Ц233359Е; Ј456173Ф;Ц110923Х; Б029239К; А677589И;

ЗА СМ за КПДГ ЉУБОВИЈА
предао: Командир Зоран Јевић

ЗА ПС за КДГ Братунац
примио: Драган Василевић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Станица милиције за контролу
прелажења државне границе

ЉУБОВИЈА
Број 28-203/95
29.07. 1995 год.
ЉУБОВИЈА

03395274

З А П И С Н И К

О

извршеној примопредаји лица и новаца између СМ за КПДГ Љубовија и ПС за КДГ Братунац

Дана 29.07.1995. године у 13,00 часова у просторијама СМ за КПДГ Љубовија извршна је примопредаја лица који су илегално ушла у СРЈ између радника СМ за КПДГ Љубовија који су лица предали и радника ПС за КДГ Братунац који су лица примили заједно са новцем који је пронађен код лица:

1. Бечић Хајрудин, од оца Хусеина, мајке Меве, дев.Бектић, рођен 03.11.1958. године у месту Клотјевац СО Сребреница где је и настањен, завршио Педагошку академију, по занимању наставник, ожењен, отац једног детета, по националности муслиман, поседује личну карту број 1045/90 издату од СЈБ Сребреница и ЈМБГ: 0311958183130.
2. СИРУЧИЋ МУХИДИН, од оца Османа, мајке Алије, дев.презиме Алић, рођен 27.01.1958. године у месту Вољавица, СО Братунац, где је и настањен, завршио Грађевински факултет, по занимању дипломирани инжењер, ожењен двоје деце, војни ро одслужио, по националности муслиман, поседује личну карту број 727/91 издату од СЈБ Братунац и ЈМБГ: 2701958181359,
3. ЕФЕНДИЋ ШЕФИК, од оца Шевке, мајке Фатиме, дев.Канцетовић рођен 28.10.1973. године у Сребреници, са пребивалиштем у Сребреници улица Учина бб, ученик грађевинске школе, ожењен, војни рок није служио, по националности муслиман.

Описана лица су од стране радника ОУП-а Љубовија предата радницима СМ за КПДГ Љубовија и при томе су предали и новац пронађе код истих:

1. Девизног новца: 580 ДМ (у апоенима 5х100 сер.броја ДА0393571З6; ДС6986185ДО; АД5034273УО; АА1818095Д8; ДД4784314Д2;
   - 4х20 - АК0173502С1; АС0672311К7; АН5686700С2; ГП5083907Ф;
2. Девизног новца 30 УСА (у апоенима 3х10 сер.броја Е02726933; Ј85479642А;Б05567409Х;
3. " 100 АЦХ(у апоенима 1х100, сер.броја К210909Л;
4. " 20 АУС (у апоенима 1х20, сер.броја РГТ797914

ЗА СМ за КПДГ ЉУБОВИЈА
предао: Севић Зоран

ЗА ПС за КДГ БРАТУНАЦ
примио: Радовић Видоје

Република Србија Министарство унутрашњих послова CCLXII Београд

Prilog 7

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Станица милиције за контролу
прелажења државне границе
ЉУБОВИЈА
Број 28-205/95
30.07. 1995 год.
ЉУБОВИЈА

R0427790

З А П И С Н И К

О

извршеној примопредаји лица, новца и ствари између СМ за КПДГ Љубовија и ПС за КИДК КДГ Братунац

Дана 30.07.1995.године у 14,00 часова у просторијама СМ за КПДГ Љубовија извршена је примопредаја лица муслиманске националности која су илегално прешла државну границу СРЈ. Наведеа лица смо примили од ОУП-а Љубовија који су извршили оперативну обраду лица. Ради се о једном лицу муслиманске националности и то:

1. АХМЕТОВИЋ ХАЈРО, од оца Суље, мајке Бегуне, девојачко Хусеиновић, рођен 04.05.1963.године у месту Жедањсо СО Сребреница где је и сада настањен, завршио рударско-геолошки факултет, по занимању инжењер рударства, запослен у руднику боксита Сребреница неожењен војни рок одслужио. Код наведеног лица пронађено је 200 Швајцарских франака у апоенима од 2x100 серијских бројава 83X1341082 и 83C0817898.

Описано лице заједно са пронађеним новцем предато радницима ПС за КДГ Братунац.

За СМ за КПДГ Љубовија
предао: Зоран Сејић

За ПС за КДГ Братунац
примио: Радовић Видоје

Prilog 8

Р Е П ... МИНИСТАРСТ... ...ЛОВА
Стани... ...
БАЈИНА БА...
Број 28-252/95
31-07 1995 год.
БАЈИНА БАШТА

0339-293

ЗАПИСНИК

о

извршеној примопредаји лица и ствари између СМ за КПДГ Бајина Башта и Полицијске станице за КПГ Братунац

Дана 31.07.1995. године у 14/6 часова на ширем подручју граничног прелаза Љубовија извршена је примопредаја лица заједно са личним пртљагом које је илегално ушло на територију СРЈ, између радника СМ за КПДГ Бајина Башта и радника Полицијске станице за КПГ Братунац који су извршили пријем лица и ствари.

Овом приликом радници СМ за КПДГ Бајина Башта су радницима Полицијске станице за КПГ Братунац предали:

1. Авдић Азема од оца Мемиша, рођеног 19.01.1954. године у Осмачама, општина Сребреница, са последњим местом пребивалишта у Сребреници, који код себе осим одевних предмета није имао никаквог другог личног пртљага нити личних докумената.

Описано лице је предато СМ за КПДГ Бајина Башта од стране радника ОУП-а Бајина Башта дана 31.07.1995. године по записнику број 28-744/95 у циљу враћања органима унутрашњих послова Републике Српске јер је илегално и без докумената ушло на територију СРЈ.

Предају лица испред СМ за КПДГ Бајина Башта је извршио Ристо Шеовац, а пријем лица за Полицијску станицу за КПГ Братунац извршио Радовић Видоје.

за Лице примио:
Видоје Радовић

Лице предао:
Ристо Шеовац
Ri. Шеовац

Prilog 9

03625352

Р Е П У Б Л И К А С Р Б И Ј А
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Станица милиције за контролу
прелажења државне границе
ЉУБОВИЈА
Број 28-210/95
01.08. 1995 год.
ЉУБОВИЈА

З А П И С Н И К

О

извршеној примопредаји лица и ствари између СМ за КПДГ Љубовија и ПС за КДГ Братунац

Дана 01.08.1995. године у 12,00 часова у просторијама СМ за КПДГ Љубовија извршена је примопредаја лица муслиманске националности која су илегално прешла државну границу СРЈ. Наведена лица с[у] примили од ОУП-а Љубовија који су извршили оперативну обраду лица. Ради се о једном лицу муслиманске националности и то:

1. КРЛИЋ ИБРО, од оца Мунива, мајке Хациба, дев. Османовић рођен 16.10.1971. године у месту Бектићи СО Сребреница, где је и настањен, завршио осам разреда основне школе, по занимању земљорадник, ожењен, отац једног детета, војни рок одслужио. Код наведеног лица пронађен је један пиштољ марке БЕРЕТА, калибра 7,65 мм са оквиром и 5 (пет) метака калибра 7,65 мм.

Пронађено лице са пиштољем и муницијом предато радницима ПС за КДГ Братунац.

ЗА СМ за КПДГ Љубовија
предао: Зоран Севић

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА CCLXII

За ПС за КДГ Братунац
примио: Радовић Видоје

Prilog 10

Prijevod

zasebno. Ona je u potpunosti opisana u Izvještaju iz 2000.godine, no ovdje je iznova uključena, da bi se dobio kompletan uvid.

Grobnica L

Grobnica L bila je neoskvrnuta, neopljačkana grobnica, koja je sadržavala tijela 12 muškaraca. Razlika je bila u tome što su ti muškarci bili vezani po dvojica, ligaturama oko ručnih zglobova.

- Muškarci su bili stari između 20 i 50 godina, iako je moguće da je jedan od njih bio mlađi
- Još su uvijek bili obučeni, ni jedan u vojnu uniformu. Činjenica je bila, da li od značaja ili ne, da šestorica njih nisu imali pertli u cipelama.
- Nijedan nije pri sebi imao ama baš nikakvih ličnih stvari.

Ligature (i povezi za oči)

- Ovih je dvanaest muškaraca bilo vezano po dvojica, ligaturama oko ručnih zglobova. U biti je svaki od njih imao ruke vezane na leđima, debelim bijelim užetom omotanim oko ručnog zgloba. Ovo je potom bilo povezano s uzama drugog čovjeka, bilo produžetkom užeta, bilo njegovim zasebnim kratkim komadom. Sudeći prema dužinama užeta, ovi su muškarci vjerojatno bili vezani tako da su jedan drugom bili okrenuti leđima, no moguće je da su postavljeni jedan pored drugog, a da su im ruke privučene. U svim je slu čajevima korišten isti tip užeta.

- Na razmrskanim lobanjama trojice muškaraca nađena je parčad široke ljepljive trake za pakovanje, koja vjerovatno predstavlja poveze za oči ili povez preko usta.

Povrede

(1) Povrede od vatrenog oružja

Svi su muškarci bili ubijeni na isti način, jednim jedinim hicem u potiljak ili postrance u glavu. Obrazac po kojem je svakom od parova žrtava nanesena povreda, bio je upečatljivo sličan:

- u osmoricu muškaraca, dakle u četiri para žrtava, pucano je samo jednom, i to nisko u potiljak, bilo po njegovoj središnjoj liniji, bilo jednostavno postrance. Metak je razmrskao lobanju i izišao na gornjoj strani čela

- jedan je par žrtava ustrijeljen pucnjem u glavu sa strane, oba člana para s lijeva – jedan kroz donju čeljust, a drugi neposredno ispred uha; zanimljivo je da su to bila dvojica na čijim je posmrtnim ostacima nađena ljepljiva traka za pakovanje

- posljednjem je paru žrtava, kao i većini prethodnih, bio prostrijeljen potiljak, no jednom od njih ne tako nisko kao ostalima, dok je mogu će da je na drugog pucano dva puta; ova su dvojica muškaraca ujedno bili i jedini kojima je pucano i u druge dijelove tijela, i to po

dva puta u prsa, pri čemu je jedan od hitaca očevidno ispaljen odozgo, jer je metak prošao kroz desno rame

Sistematičnost obrasca povreda glave vatrenim oružjem, razmatrana u kontekstu postojanja ligatura, izrazito upućuje na to da su povrede nanesene ciljano i iz neposredne blizine. Što se tiče oružja kojim su povrede nanesene, čini se da se radilo o puškama s velikom izlaznom brzinom zrna.

(2) **Druge povrede**
Ni na jednom od mrtvih muškaraca nije bilo znakova razorne povrede, no većina ih je dodatno imala i prijelome, koji su u različitoj mjeri zahvatali rebra, kičmu, lopatice, karlicu i nadlaktice. Pri dilemi radi li se o postmortalnim ili zaživotnim povredama, prevagnula je odluka da su to postmortalne povrede, iako se mogućnost da su neke od ovih povreda nastale zaživotno nije mogla u potpunosti isključiti.

Dosije Deportacija izbeglica iz Srebrenice
Prvo izdanje

Izdavač:
Fond za humanitarno pravo
Dečanska 12, Beograd
www.hlc-rdc.org

Autorka: Milica Kostić
Lektor: Predrag Ivanović
Grafičko oblikovanje: Milica Dervišević
Tiraž: 300
Štamparija: Instant System, Beograd

ISBN 978-86-7932-082-7

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

314.151.3-054.74(=163.4)(497.11)"1995"

КОСТИЋ, Милица, 1987-
Dosije: Deportacija izbeglica iz Srebrenice / [autorka Milica Kostić].
- 1. izd. - Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2017 (Beograd : Instant system). - 66 str. ; 25 cm

Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Tiraž 300. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-082-7

а) Бошњаци - Депортација - Србија - 1995 - Историјска грађа
COBISS.SR-ID 239173388